ด่วนที่สุด

ที่ นร ๐๕๐๖/ว ๖๗

สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี
ทำเนียบรัฐบาล กทม. ๑๐๓๐๐

๒๐ มีนาคม ๒๕๕๘

เรื่อง แผนแม่บทป้องกันและบรรเทาภัยแล้ง

กราบเรียน/เรียน รอง – นรม., รัฐ – นร., กระทรวง, กรม

สิ่งที่ส่งมาด้วย
๑. สำเนาหนังสือคณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ ที่ มท ๐๖๑๘/๒๐๘๒ ลงวันที่ ๕ มีนาคม ๒๕๕๘
๒. สำเนาหนังสือกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ด่วนที่สุด ที่ กษ ๐๒๑๒/๙๓๕ ลงวันที่ ๑๖ มีนาคม ๒๕๕๘
๓. สำเนาหนังสือสำนักงบประมาณ ด่วนที่สุด ที่ นร ๐๗๐๖/๔๐๕ ลงวันที่ ๑๖ มีนาคม ๒๕๕๘
๔. สำเนาหนังสือสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ที่ นร ๑๑๑๔/๑๔๔๙ ลงวันที่ ๙ มีนาคม ๒๕๕๘

ด้วยคณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติได้เสนอเรื่อง แผนแม่บทป้องกันและบรรเทาภัยแล้ง ไปเพื่อดำเนินการ ซึ่งกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ สำนักงบประมาณ และสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้เสนอความเห็นไปเพื่อประกอบการพิจารณาของคณะรัฐมนตรีด้วย ความละเอียดปรากฏตามสำเนาหนังสือที่ส่งมาด้วยนี้

คณะรัฐมนตรีได้ประชุมปรึกษาเมื่อวันที่ ๑๗ มีนาคม ๒๕๕๘ ลงมติว่า

๑. อนุมัติแผนแม่บทป้องกันและบรรเทาภัยแล้งเพื่อใช้เป็นกรอบแนวทางในการป้องกันแก้ไขปัญหาและบริหารจัดการภัยแล้ง และเป็นแผนสนับสนุนแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๘ และให้กระทรวง กรม จังหวัด อำเภอ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน มูลนิธิ และองค์กรการกุศล ถือปฏิบัติตามแผนแม่บทป้องกันและบรรเทาภัยแล้ง ตามที่คณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติเสนอ

๒. ให้กระทรวงมหาดไทยสร้างการรับรู้เกี่ยวกับแผนแม่บทป้องกันและบรรเทาภัยแล้งควบคู่ไปกับแผนยุทธศาสตร์การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ เพื่อให้ประชาชนมีความเข้าใจเกี่ยวกับความเชื่อมโยงของแผนทั้งสองและมีส่วนร่วมในการดำเนินการของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องตามแผนต่อไป

จึงกราบเรียนมาเพื่อโปรดทราบ/จึงเรียนยืนยันมา/จึงเรียนยืนยันมาและขอได้โปรดแจ้งให้ส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ และหน่วยงานอื่นของรัฐในกำกับดูแลทราบและถือปฏิบัติต่อไป/จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบและขอได้โปรดแจ้งให้ส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ และหน่วยงานอื่นของรัฐในกำกับดูแลทราบและถือปฏิบัติต่อไป/จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบและถือปฏิบัติต่อไป

ขอแสดงความนับถือ(อย่างยิ่ง)

(นายอำพน กิตติอำพน)
เลขาธิการคณะรัฐมนตรี

สำนักวิเคราะห์เรื่องเสนอคณะรัฐมนตรี
โทร. ๐ ๒๒๘๐ ๙๐๐๐ ต่อ ๓๒๕
โทรสาร ๐ ๒๒๘๐ ๙๐๖๔
www.cabinet.thaigov.go.th

ที่ มท ๐๖๑๘/ ๒๐๙๒

คณะกรรมการป้องกันและบรรเทา
สาธารณภัยแห่งชาติ
ถนนอู่ทองนอก กทม. ๑๐๓๐๐

๕ มีนาคม ๒๕๕๘

เรื่อง แผนแม่บทป้องกันและบรรเทาภัยแล้ง

เรียน เลขาธิการคณะรัฐมนตรี

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. หนังสือรองนายกรัฐมนตรีเห็นชอบให้เสนอคณะรัฐมนตรี จำนวน ๑ ฉบับ
๒. แผนแม่บทป้องกันและบรรเทาภัยแล้ง จำนวน ๑ เล่ม

ด้วยคณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติขอเสนอเรื่อง แผนแม่บทป้องกันและบรรเทาภัยแล้ง มาเพื่อให้คณะรัฐมนตรีพิจารณา โดยเรื่องที่เสนอดังกล่าวนี้เข้าข่ายที่จะต้องนำเสนอคณะรัฐมนตรีตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา ว่าด้วยการเสนอเรื่องและการประชุมคณะรัฐมนตรี พ.ศ.๒๕๔๘ มาตรา ๔ (๑) เรื่องที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของคณะรัฐมนตรีหรือให้ต้องเสนอคณะรัฐมนตรี โดยมีรายละเอียด ดังนี้

๑. <u>เรื่องเดิม</u>

สถานการณ์ภัยแล้งและภาวะฝนทิ้งช่วงในหลายพื้นที่ของประเทศไทยในปัจจุบัน มีแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นเร็ว ยาวนาน และมีความรุนแรงมากกว่าปีที่ผ่านมา จากข้อมูลของกรมอุตุนิยมวิทยาที่รายงานว่าปริมาณน้ำฝนสะสมปี ๒๕๕๗ ต่ำกว่าค่าปกติอย่างมากเมื่อเทียบกับปี ๒๕๕๖ ประกอบกับกรมชลประทานได้สรุปสถานการณ์น้ำในอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่ และขนาดกลางปี ๒๕๕๗ น้อยกว่าปี ๒๕๕๖ ถึง ๕,๓๑๐ ล้านลูกบาศก์เมตร ซึ่งเหตุการณ์ดังกล่าวจะส่งผลกระทบต่อประชาชนชาวไทยเป็นอย่างมาก กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจึงได้จัดทำแผนแม่บทป้องกันและบรรเทาภัยแล้ง เพื่อให้ทุกภาคส่วนนำไปใช้บริหารจัดการภัยแล้งได้อย่างเป็นระบบ และมีประสิทธิภาพ

๒. <u>เหตุผลความจำเป็นที่ต้องเสนอคณะรัฐมนตรี</u>

เพื่อให้ประเทศไทยมีแผนหลักเพื่อเป็นแนวทางในการป้องกันและแก้ไขปัญหาภัยแล้งอย่างยั่งยืนและมีประสิทธิภาพ และมีการบริหารจัดการภัยแล้งอย่างเป็นระบบและเป็นรูปธรรม โดยมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนร่วมบูรณาการอย่างเป็นระบบและสอดคล้องกับอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบตามที่กำหนดไว้ในแผนแม่บทดังกล่าว

๓. <u>ความเร่งด่วนของเรื่อง</u>

<u>แผนแม่บทป้องกันและบรรเทาภัยแล้ง</u>ฉบับนี้จะเป็นแผนแม่บทเพื่อการจัดการภัยแล้งของประเทศไทยที่สามารถใช้เป็นมาตรการและแนวทางในการป้องกันและแก้ไขปัญหาภัยแล้งระดับประเทศได้อย่างเป็นรูปธรรมและยั่งยืน ในขณะที่สถานการณ์ภัยแล้งในปัจจุบันยิ่งทวีความรุนแรงและสร้างความเสียหายต่อประเทศเพิ่มมากขึ้น

๔. สาระสำคัญ...

๔. <u>สาระสำคัญ ข้อเท็จจริงและข้อกฎหมาย</u>

แผนแม่บทป้องกันและบรรเทาภัยแล้ง มีสาระสำคัญ ดังนี้

<u>วิสัยทัศน์</u>

การสร้างความสามารถในการปรับตัว และความยืดหยุ่นในการรับมือกับภัยแล้งเพื่อมุ่งสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยเน้นการมีส่วนร่วมทุกภาคส่วน

<u>วัตถุประสงค์</u>

๑) เพื่อป้องกันและบรรเทาผลกระทบต่อชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนที่เกิดจากภัยแล้ง

๒) เพื่อให้ได้แผนแม่บทป้องกันและบรรเทาภัยแล้ง (ระยะ ๕ ปี) สำหรับเป็นกรอบและทิศทางให้หน่วยงานและองค์กรเครือข่ายทุกภาคส่วน นำแผนไปสู่การปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๓) เพื่อให้การดำเนินการช่วยเหลือผู้ประสบภัยเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถฟื้นฟูพื้นที่ประสบภัยให้กลับสู่ภาวะปกติโดยเร็ว

<u>เป้าหมาย</u>

๑) ลดความเสี่ยงและความเสียหายของประชาชนผู้ประสบภัยแล้ง ทั้งชีวิตและทรัพย์สิน

๒) ผู้ประสบภัยได้รับความช่วยเหลือ พื้นที่ประสบภัยได้รับการฟื้นฟูบูรณะอย่างรวดเร็ว ทั่วถึง และเป็นธรรม

๓) ประชาชนทุกกลุ่มเป้าหมายมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับภัยแล้ง และมีความตระหนักต่อการใช้น้ำอย่างมีคุณค่า และก่อเกิดประโยชน์สูงสุด

๔) ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมและให้ความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาภัยแล้งแบบบูรณาการ

<u>ยุทธศาสตร์</u>

ยุทธศาสตร์การป้องกันและให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติตามแผนแม่บทป้องกันและบรรเทาภัยแล้ง (ระยะ ๕ ปี) ประกอบด้วย ๔ ยุทธศาสตร์ ๑๙ มาตรการ ๔๙ กิจกรรมหลัก ดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ ๑ การเตรียมการป้องกันและลดผลกระทบ ประกอบด้วย ๗ มาตรการ ๑๘ กิจกรรมหลัก ได้แก่

มาตรการที่ ๑ การพัฒนาระบบคาดการณ์และเฝ้าระวังเพื่อการเตือนภัยแล้ง มี ๒ กิจกรรมหลัก

มาตรการที่ ๒ การจัดทำแผนที่พื้นที่เสี่ยงภัยแล้งและพื้นที่เสี่ยงภัยแล้งซ้ำซาก มี ๒ กิจกรรมหลัก

มาตรการที่ ๓ การพัฒนาระบบเครือข่ายเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการจัดการภัยแล้ง มี ๒ กิจกรรมหลัก

มาตรการที่ ๔ การสร้างระบบเครือข่ายอาสาสมัครและฐานข้อมูลเครือข่าย มี ๑ กิจกรรมหลัก

มาตรการที่ ๕ การพัฒนาแหล่งน้ำที่เหมาะกับสภาพทรัพยากรน้ำ ภูมิประเทศ เศรษฐกิจสังคม และสิ่งแวดล้อม (ด้านการเพิ่มปริมาณน้ำต้นทุน) มี ๕ กิจกรรมหลัก

มาตรการที่ ๖ ...

มาตรการที่ ๖ การปรับปรุงประสิทธิผลของกลุ่มผู้ใช้น้ำ (ด้านความต้องการน้ำ) มี ๓ กิจกรรมหลัก

มาตรการที่ ๗ การลดผลกระทบและความเสียหายจากปัญหาภัยแล้ง มี ๓ กิจกรรมหลัก

ยุทธศาสตร์ที่ ๒ การเตรียมพร้อมรับภัย ประกอบด้วย ๔ มาตรการ ๑๑ กิจกรรมหลัก ได้แก่

มาตรการที่ ๑ การเตรียมพร้อมสำหรับการจัดหาน้ำเพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัยแล้ง มี ๓ กิจกรรมหลัก

มาตรการที่ ๒ การจัดทำแผนปฏิบัติการป้องกันและบรรเทาภัยแล้ง มี ๒ กิจกรรมหลัก

มาตรการที่ ๓ จัดตั้งหน่วยฝึกอบรมและหน่วยบรรเทาทุกข์ให้ความผู้ประสบภัยแล้ง มี ๓ กิจกรรมหลัก

มาตรการที่ ๔ การส่งเสริมการเรียนรู้ในเรื่องการจัดการภัยแล้งในสถานศึกษา สถานประกอบการ และพื้นที่ที่เสี่ยงต่อการเกิดภัยแล้ง มี ๓ กิจกรรมหลัก

ยุทธศาสตร์ที่ ๓ การจัดการในภาวะฉุกเฉิน ประกอบด้วย ๔ มาตรการ ๑๑ กิจกรรมหลัก ได้แก่

มาตรการที่ ๑ การจัดตั้งศูนย์บัญชาการเหตุการณ์ทุกระดับ มี ๔ กิจกรรมหลัก

มาตรการที่ ๒ การเชื่อมโยงระบบติดต่อสื่อสารระหว่างหน่วยงานให้ใช้งานได้ตลอดเวลา มี ๒ กิจกรรมหลัก

มาตรการที่ ๓ การสนธิกำลังเข้าช่วยเหลือและควบคุมเหตุการณ์ มี ๓ กิจกรรมหลัก

มาตรการที่ ๔ การประชาสัมพันธ์ มี ๒ กิจกรรมหลัก

ยุทธศาสตร์ที่ ๔ การจัดการหลังการเกิดภัย ประกอบด้วย ๔ มาตรการ ๙ กิจกรรมหลัก ได้แก่

มาตรการที่ ๑ การให้ความช่วยเหลือและสงเคราะห์ผู้ประสบภัย มี ๒ กิจกรรมหลัก

มาตรการที่ ๒ การรายงานและติดตามประเมินผล มี ๓ กิจกรรมหลัก

มาตรการที่ ๓ การเรียนรู้จากสถานการณ์ภัยแล้งที่เกิดขึ้น มี ๒ กิจกรรมหลัก

มาตรการที่ ๔ การจัดทำแผนฟื้นฟูความมั่นคงของมนุษย์ ทั้งด้านการมีงานทำ คุณภาพชีวิต และสภาพจิตใจ มี ๒ กิจกรรมหลัก

๕. ความเห็น...

๕. <u>ความเห็นหรือความเห็นชอบ/อนุมัติของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง</u>

การประชุมคณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ (กปภ.ช.) ครั้งที่ ๑/๒๕๕๘ เมื่อวันที่ ๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘ ณ ห้องประชุม ๑ (๓๕๒) กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย โดยมีรองนายกรัฐมนตรี (พลเอก ประวิตร วงษ์สุวรรณ) เป็นประธาน ที่ประชุมมีมติให้ความเห็นชอบแผนแม่บทป้องกันและบรรเทาภัยแล้ง และให้นำแผนดังกล่าวฯ เสนอคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาอนุมัติต่อไป

๖. <u>ข้อกฎหมายและมติคณะรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้อง</u>

๖.๑ พระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๗ กำหนดให้คณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ (กปภ.ช.) มีอำนาจหน้าที่ (๓) บูรณาการพัฒนาระบบการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ระหว่างหน่วยงานของรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องให้มีประสิทธิภาพ (๔) ให้คำแนะนำ ปรึกษา และสนับสนุนการปฏิบัติหน้าที่ในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

๖.๒ หนังสือสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ด่วนที่สุด ที่ นร ๐๕๐๖/ว (ล) ๑๖๗๑๒ ลงวันที่ ๑๒ กันยายน ๒๕๕๗ เรื่อง การกำหนดขั้นตอนการเสนอเรื่องต่อคณะรัฐมนตรี ซึ่งนายกรัฐมนตรีมีนโยบายให้ส่วนราชการเสนอเรื่องที่จะเสนอคณะรัฐมนตรีให้รองนายกรัฐมนตรีที่กำกับการบริหารราชการได้พิจารณาก่อนจะเสนอคณะรัฐมนตรี

๗. <u>ข้อเสนอของส่วนราชการ</u>

คณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติพิจารณาแล้วว่า เพื่อให้ประเทศไทยมีเครื่องมือในการป้องกันและแก้ไขปัญหาภัยแล้งอย่างบูรณาการและมีประสิทธิภาพในการจัดการที่สามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างเป็นรูปธรรม จึงเห็นควรเสนอคณะรัฐมนตรีพิจารณา ดังนี้

๗.๑ อนุมัติแผนแม่บทป้องกันและบรรเทาภัยแล้งเพื่อใช้เป็นกรอบแนวทางในการป้องกันแก้ไขปัญหาและบริหารจัดการภัยแล้ง และเป็นแผนสนับสนุนแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๘

๗.๒ ให้กระทรวง กรม จังหวัด อำเภอ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน มูลนิธิและองค์กรการกุศล ถือปฏิบัติตามแผนแม่บทป้องกันและบรรเทาภัยแล้ง

จึงเรียนมาเพื่อพิจารณานำเสนอคณะรัฐมนตรีต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

พลเอก

(ประวิตร วงษ์สุวรรณ)
รองนายกรัฐมนตรี
ประธานกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ

กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย
โทร. ๐ ๒๖๓๗ ๓๓๐๗
โทรสาร ๐ ๒๒๔๓ ๒๑๗๘

ปภ.

แผนแม่บทป้องกันและบรรเทาภัยแล้ง

แผนแม่บทป้องกันและบรรเทาภัยแล้ง

สารบัญ

หน้า

สารบัญ ก
สารบัญตาราง ค
สารบัญรูป ง

บทที่ 1 บทนำ
1.1 หลักการและเหตุผล 1-1
1.2 แนวทางการศึกษา 1-5
1.3 สภาพปัญหาภัยแล้ง 1-6
1.4 แนวทางการแก้ไขปัญหาภัยแล้ง 1-8

บทที่ 2 การวิเคราะห์และข้อเสนอแนะการบริหารจัดการภัยแล้ง
2.1 การวิเคราะห์เกี่ยวกับการบริหารจัดการภัยแล้งที่ผ่านมา 2-1
2.1.1 จุดแข็ง 2-1
2.1.2 จุดอ่อน 2-2
2.1.3 โอกาส 2-3
2.1.4 อุปสรรค 2-3
2.2 ข้อเสนอแนะให้ดำเนินการโดยด่วน 2-4

บทที่ 3 ยุทธศาสตร์การป้องกันและบรรเทาภัยแล้ง
3.1 กรอบแนวคิดในการจัดทำแผนแม่บทป้องกันและบรรเทาภัยแล้ง 3-1
3.2 วิสัยทัศน์ 3-2
3.3 วัตถุประสงค์ 3-2
3.4 เป้าหมาย 3-2
3.5 นิยามของภัยแล้ง 3-3
3.6 ปัจจัยและเกณฑ์ความรุนแรงของภัยแล้ง 3-3
3-7 ยุทธศาสตร์ 3-10
3.7.1 ยุทธศาสตร์ที่ 1 การเตรียมการป้องกันและลดผลกระทบ 3-11

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

3.7.2 ยุทธศาสตร์ที่ 2 การเตรียมพร้อมรับภัย 3-14
3.7.3 ยุทธศาสตร์ที่ 3 การจัดการในภาวะฉุกเฉิน 3-16
3.7.4 ยุทธศาสตร์ที่ 4 การจัดการหลังการเกิดภัย 3-17

บทที่ 4 การขับเคลื่อนแผนแม่บทไปสู่การปฏิบัติ

4.1 แนวทางการขับเคลื่อนแผนแม่บทป้องกันและบรรเทาภัยแล้ง 4-1
4.2 แหล่งที่มาของงบประมาณ 4-2

ภาคผนวก

พื้นที่เสี่ยงภัยแล้งและหมู่บ้านประสบภัยแล้ง

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
3.6-1	พื้นที่เสี่ยงภัยแล้ง ประเภทเสี่ยงมาก	3-6
3.6-2	พื้นที่เสี่ยงภัยแล้ง ประเภทเสี่ยงปานกลาง	3-7
3.6-3	พื้นที่เสี่ยงภัยแล้ง ประเภทเสี่ยงน้อย	3-8
3.6-4	พื้นที่เสี่ยงภัยแล้ง ประเภทเสี่ยงน้อยมาก	3-9
3.7-1	ยุทธศาสตร์ที่ 1 การป้องกันและลดผลกระทบ	3-19
3.7-2	ยุทธศาสตร์ที่ 2 การเตรียมพร้อมรับภัย	3-24
3.7-3	ยุทธศาสตร์ที่ 3 การจัดการในภาวะฉุกเฉิน	3-27
3.7-4	ยุทธศาสตร์ที่ 4 การจัดการหลังการเกิดภัย	3-29

สารบัญรูป

รูปที่		หน้า
1.4-1	แนวคิดมาตรการในการลดผลกระทบจากภัยแล้ง	1-9
3.6-1	พื้นที่เสี่ยงภัยแล้ง	3-5
3.7-1	กรอบแนวคิดการลดความเสี่ยง และการจัดการภัยแล้ง	3-10
4.1-1	กลไกบริหารจัดการป้องกันและให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยแล้ง	4-2

บทที่ 1
บทนำ

1.1 หลักการและเหตุผล

ประเทศไทยในอดีตกล่าวได้ว่า ไม่ค่อยรู้จักกับการขาดแคลนน้ำเพื่อการดำรงชีวิต หรือต้องประสบกับภาวะวิกฤตน้ำขาดแคลนอย่างรุนแรงบ่อยนัก แต่ปัจจุบันเนื่องจากผลของการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ รวมทั้งความแปรปรวนของสภาพอากาศที่ส่งผลกระทบต่อโลกและประเทศไทย ที่แต่ละปีมักมีความวิปริตแปรปรวนเกิดขึ้นในหลายภูมิภาคของโลก ซึ่งรวมทั้งประเทศไทยด้วยที่มักประสบกับความแห้งแล้งรุนแรงอยู่เสมอ และประกอบกับปัจจุบัน เนื่องด้วยมีความเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิตคนไทยทั่วประเทศ และจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้นอย่างมากมาย จึงทำให้สภาพธรรมชาติ และแหล่งน้ำทั่วไปที่คนไทยพึ่งพาอาศัยเพื่อการยังชีพหลายแห่งมีสภาพถึงขั้นวิกฤตปรากฏให้เห็นทั่วไปแล้ว

ในขณะเดียวกัน ประเทศไทย จัดได้ว่าเป็นประเทศที่มีทรัพยากรน้ำอุดมสมบูรณ์และมีสัดส่วนในการกักเก็บน้ำในระดับสูง วิกฤตการณ์น้ำที่เกิดขึ้นในอดีตส่วนใหญ่เป็นปัญหาการขาดแคลนน้ำในฤดูแล้งตามวงจรของธรรมชาติ แต่ปัจจุบันการขาดแคลนน้ำนอกจากจะเกิดตามฤดูกาลแล้ว ยังเกิดจากปริมาณฝนที่แปรปรวนเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ซึ่งส่งผลกระทบต่อปริมาณน้ำท่า และน้ำใต้ดินในระยะยาว เหตุการณ์ดังกล่าวทำให้ประเทศไทยมีแนวโน้มประสบปัญหาภัยแล้งบ่อยครั้งและทวีความรุนแรงมากขึ้น ประกอบกับความต้องการใช้น้ำที่เพิ่มสูงขึ้น ทำให้เกิดความไม่สมดุลของปริมาณน้ำจนส่งผลกระทบต่อการดำรงชีวิตของคนในชาติ เกิดความเสื่อมโทรมของระบบนิเวศและสภาพแวดล้อม

การใช้น้ำในภาคเศรษฐกิจต่าง ๆ ของประเทศสามารถแบ่งออกได้เป็น 5 ประเภท คือ (1) การใช้น้ำเพื่อการเกษตร-ชลประทานและการปศุสัตว์ (2) การใช้น้ำเพื่อการอุปโภคบริโภค (3) การใช้น้ำในโรงงานอุตสาหกรรมและการท่องเที่ยว (4) การใช้น้ำในการผลิตไฟฟ้า และ (5) การใช้น้ำในการรักษาสมดุลนิเวศท้ายน้ำ ซึ่งการใช้น้ำสามประเภทแรกถือเป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่สำคัญที่สุดของประเทศ มีการคาดการณ์ว่าความต้องการใช้น้ำจะเพิ่มขึ้นจาก 57,452 ล้านลูกบาศก์เมตรต่อปี ในปีพ.ศ. 2551 เป็น 65,452 ล้านลูกบาศก์เมตรต่อปี ในปีพ.ศ. 2559 โดยภาคกลางมีความต้องการใช้น้ำมากที่สุด รองลงมาคือภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคเหนือ และภาคใต้ ตามลำดับ ทั้งนี้ หมู่บ้านที่มีความเสี่ยงต่อการเกิดภัยแล้งในระดับปานกลางถึงระดับรุนแรงมีประมาณร้อยละ 34.0 ของจำนวนหมู่บ้านทั้งประเทศ โดยลุ่มน้ำภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีความเสี่ยงมากที่สุด ความเข้มข้นของกิจกรรมต่าง ๆ ที่ต้องการน้ำ ทั้งบริเวณต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ ทำให้สถานการณ์การใช้น้ำของประเทศไทยเข้าสู่ภาวะตึงเครียดและเกิดปัญหาการจัดสรรน้ำ โอกาสที่ความรุนแรงของปัญหาการขาดแคลนน้ำ และความขัดแย้งจากการแย่งชิงน้ำระหว่างลุ่มน้ำและระหว่างภาคการผลิตจะเพิ่มสูงขึ้นในทุกสาขาการผลิต

ทุกวันนี้ประชาชนตามชนบท ในเมือง และเขตอุตสาหกรรม มีความต้องการใช้น้ำมากขึ้น แต่ปริมาณและคุณภาพของน้ำที่มีให้ใช้ได้โดยเฉพาะอย่างยิ่งในฤดูแล้งหลายท้องที่มีสภาพเป็นที่น่าวิตก แต่ขณะเดียวกันการสร้างงานพัฒนาแหล่งน้ำและจัดหาน้ำรูปแบบและขนาดต่างๆ เพิ่มขึ้นก็มีปัญหาและอุปสรรคหลายด้าน รวมทั้งการจัดการเพื่อแก้ปัญหาทั้งระดับหน่วยงานของรัฐ และองค์กรภาคประชาชนต่าง ๆ ยังไม่มีความสอดคล้องกัน ขาดความเป็นเอกภาพในการร่วมมือแก้ไขปัญหาสำคัญของบ้านเมือง จนดูเหมือนว่าเราคงจะดำเนินการแก้ปัญหาน้ำขาดแคลนตามที่ประชาชนท้องถิ่นต่างๆ มีความต้องการให้สำเร็จลุล่วงในระยะอันใกล้นี้ไม่ได้ ซึ่งในที่นี้สามารถสรุปถึงสภาพปัญหาที่สำคัญ ดังนี้

1) การเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ และสิ่งแวดล้อม ทำให้เกิดความแห้งแล้ง ซึ่งหากปีใดมีปริมาณฝนตกน้อยและหมดเร็วกว่าปกติหรือไม่ตกตามฤดูกาล ฝนตกไม่กระจายอย่างสม่ำเสมอหรือฝนไม่ตกทิ้งช่วงยาวนาน เป็นเหตุทำให้เกิดปัญหาการขาดแคลนน้ำ

2) ความต้องการใช้น้ำมีมากขึ้นเนื่องจากความเจริญของบ้านเมือง และจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้นเป็นเหตุให้ปริมาณน้ำใช้เพื่อการเกษตร เพื่อการอุปโภคบริโภค และเพื่อกิจกรรมต่างๆ ของทุกภาคมีความต้องการมากขึ้นทุกปี ทำให้ปริมาณน้ำที่มีสำรองไว้และความต้องการในการใช้น้ำไม่สมดุลกัน ประกอบกับมีการขยายตัวทางเศรษฐกิจ โดยภาคอุตสาหกรรม และภาคธุรกิจบริการได้มีการขยายตัวเพิ่มขึ้นพร้อมๆ กัน ยิ่งทำให้เกิดการแก่งแย่งกันใช้น้ำในสาขาการผลิตต่างๆ มากยิ่งขึ้นด้วย

นอกจากนั้น ผู้ใช้น้ำในกิจกรรมต่างๆ ยังขาดจิตสำนึกในการใช้น้ำอย่างประหยัด ขาดวินัยของผู้ใช้น้ำอย่างถูกต้อง รวมทั้งไม่รู้จักอนุรักษ์น้ำที่ถูกวิธีด้วย เป็นสาเหตุสำคัญด้านหนึ่งซึ่งทำให้มีน้ำไม่พอใช้

3) แหล่งเก็บกักน้ำตามธรรมชาติและที่ก่อสร้างไว้มีไม่เพียงพอหรือไม่กระจายไปทั่ว ถ้าปีใดมีฝนตกน้อยปริมาณน้ำที่เก็บกักก็จะน้อยตามไปด้วย ถึงแม้รัฐบาลจะมีนโยบายก่อสร้างแหล่งเก็บน้ำขนาดใหญ่ขนาดเล็ก อีกหลายแห่งตามลุ่มน้ำต่างๆ ก็ตาม แต่เนื่องจากปัญหาสิ่งแวดล้อมและการอพยพโยกย้ายราษฎรที่ได้รับผลกระทบถูกน้ำท่วม ทำให้โครงการหลายโครงการต้องยกเลิกไป อีกทั้งพื้นที่ที่เหมาะสมในการสร้างเขื่อนหรืออ่างเก็บน้ำก็มีจำกัด และส่วนใหญ่มักอยู่ในเขตป่าไม้ที่เหลืออยู่น้อย การอนุรักษ์จึงมีผลทำให้โครงการก่อสร้างที่กำหนดไว้ระงับลง หรือต้องล่าช้าออกไป การขาดแคลนแหล่งเก็บกักน้ำผิวดิน เช่น อ่างเก็บน้ำตามลุ่มน้ำต่างๆ เนื่องจากสภาพภูมิอากาศ แหล่งน้ำ สภาพสังคมและสิ่งแวดล้อมไม่เอื้ออำนวย หรือมีอุปสรรคในการพัฒนา อีกทั้งไม่คิดทำให้หลากหลายรูปแบบ เช่น สระเก็บน้ำที่ทำได้อย่างไม่จำกัด เหล่านี้เป็นสาเหตุสำคัญทำให้การเก็บกักน้ำไว้ใช้ไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่วางไว้ จึงมีน้ำไม่เพียงพอกับความต้องการเพื่อกิจกรรมต่างๆ ในฤดูแล้ง จึงสมควรที่รัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องปรับเปลี่ยนแนวคิดเกี่ยวกับเรื่องนี้เสียใหม่

4) นอกจากนั้น แหล่งน้ำธรรมชาติ เช่น หนอง คลอง บึง ที่เคยใช้เป็นแหล่งน้ำเพื่อการเพาะปลูกและอุปโภคบริโภคมักตื้นเขิน ขาดการเอาใจใส่จากผู้ใช้น้ำอย่างถูกต้อง ถูกละเลยและถูกบุกรุกนำพื้นที่ขอบหนอง บึง ไปใช้เป็นประโยชน์ส่วนตัว ซึ่งการแก้ไขเกี่ยวกับผู้บุกรุกโดยผิดกฎหมายเมื่อนำที่หนองบึงสาธารณะมาพัฒนา ก็นับว่ามีอุปสรรคมากมายในปัจจุบัน

5) การทำลายป่าต้นน้ำลำธารและแหล่งน้ำตามธรรมชาติ เมื่อป่าไม้ต้นน้ำลำธารถูกทำลายลง จึงเป็นเหตุให้พื้นที่ต้นน้ำ ซึ่งเป็นแหล่งกำเนิดน้ำไม่มีป่าดูดซับน้ำ หรือซลอน้ำฝนให้ซึมลงไปเก็บกักไว้ในช่องว่างของดินได้มากเหมือนแต่ก่อน ลำน้ำลำธารจึงเกิดความแห้งแล้งและไม่มีน้ำไหลในฤดูแล้ง

สำหรับพื้นที่ป่าธรรมชาติที่มีความอุดมสมบูรณ์ในบริเวณต้นน้ำลำธารนั้น แม้ว่าสภาพภูมิประเทศจะเป็นภูเขาสูงชันเพียงใด ป่าไม้ก็ช่วยอนุรักษ์ดินและน้ำได้อย่างมีประสิทธิภาพ ยิ่งความร่วนซุยของดินในพื้นที่ป่าไม้และซากผุพังของพืช จะทำให้น้ำถูกดูดซับและช่วยให้น้ำไหลลงในดินได้จำนวนมาก ซึ่งนอกจากจะเกิดผลดีต่อการลดปัญหาอุทกภัยระหว่างฤดูฝนได้เป็นอย่างดีแล้ว ในฤดูแล้งลำน้ำลำธารเหล่านั้นก็จะมีน้ำไหลหล่อเลี้ยงตลอดเวลาอีกด้วย

6) ปัญหาน้ำเสียจากแหล่งอุตสาหกรรมและชุมชน การขยายตัวของเมืองและอุตสาหกรรมที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว นอกจากจะมีความต้องการในการใช้น้ำเป็นจำนวนมากเพิ่มขึ้นแล้ว ยังทำให้เกิดน้ำเสียที่ระบายลงสู่แม่น้ำลำคลองจากโรงงานอุตสาหกรรมและชุมชน โดยมิได้มีการบำบัดเสียก่อน ก่อให้เกิดปัญหาน้ำเสียในลำน้ำธรรมชาติขึ้น ทำให้แม่น้ำหลายสายซึ่งเดิมสามารถใช้น้ำในการอุปโภคได้ ไม่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้อีก เมื่อเกิดปัญหาน้ำเสียแล้วนอกจากต้องสูญเสียน้ำที่เคยใช้ประโยชน์ได้แล้วในการแก้ไข อาจต้องปล่อยน้ำคุณภาพดีในอ่างเก็บน้ำลงมาเพื่อผลักดันน้ำเสียทำให้สิ้นเปลืองน้ำที่ควรจะนำไปใช้ประโยชน์ได้อีกส่วนหนึ่งด้วย

7) การเปิดให้เข้าถึงการใช้น้ำได้โดยเสรี และขาดกติกาการจัดสรรน้ำ การใช้ทรัพยากรน้ำของประเทศไทยเป็นการเข้าถึงโดยเสรีและขาดกติกาการจัดสรรน้ำที่ดี การให้เข้าถึงน้ำโดยเสรีนี้เป็นการปล่อยให้ผู้มีเทคโนโลยีสูงกว่า ผู้มีกำลังทรัพย์มากกว่า ผู้มีแรงงาน และผู้มีอำนาจทางการเมืองมากกว่าเป็นผู้ได้เปรียบในการใช้ทรัพยากรน้ำ ก่อให้เกิดปัญหาทั้งในด้านความมีประสิทธิภาพการใช้น้ำและความชอบธรรม จึงทำให้เกิดความกดดันต่อระบบบริหารจัดการน้ำแบบกำกับและควบคุม โดยวิธีการที่ประชาชนผู้ได้รับผลกระทบจากการใช้น้ำมักใช้การหาทางเข้าสู่อำนาจรัฐส่วนอื่นๆ หรือแสวงหาการสนับสนุนจากโครงสร้างอำนาจที่ได้เปรียบในท้องถิ่น มีการรวมตัวกันเรียกร้องและประท้วงรัฐบาลเป็นระยะเวลานาน เกิดการต่อต้านและปฏิเสธอำนาจรัฐ ทำให้เจ้าพนักงานของรัฐไม่อาจดำเนินงานได้ตามปกติ

8) ความไม่มีเอกภาพ การไม่ให้ความสำคัญ และความไม่มั่นคงของนโยบายเกี่ยวกับทรัพยากรน้ำ แม้ประเทศไทยจะมีนโยบายและกฎหมายเกี่ยวกับน้ำหลายฉบับ และมีองค์กรจัดการน้ำของรัฐหลายองค์กร แต่การจัดการน้ำของไทยยังมีปัญหาความขัดแย้งทุกระดับดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น จึงกล่าวได้ว่านโยบายเหล่านั้นยังไม่มีประสิทธิภาพ เนื่องจากการดำเนินนโยบายยังขาดการมีส่วนร่วมของประชาชน มาตรการหรือแนวนโยบายมีโครงสร้างอำนาจการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำที่ผูกขาด และเหลื่อมล้ำ เน้นการบริหารงานแบบศูนย์กลาง รัฐบาลดำเนินการแก้ไขปัญหาที่เกิดจากภัยแล้งแต่เพียงการเยียวยาช่วยเหลือผู้ประสบภัยแบบปลายเหตุ นอกจากนี้การเปลี่ยนรัฐบาลบ่อยเป็นความไม่มั่นคงทางการเมือง ทำให้การดำเนินนโยบายต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับทรัพยากรน้ำไม่ต่อเนื่องและขาดเสถียรภาพ

9) การไม่ได้นำการจัดการด้านอุปสงค์ (Demand Management) มาใช้ในการจัดสรรน้ำ การขยายกำลังการกักเก็บน้ำ โดยการสร้างเขื่อนที่ผ่านมามักยึดถือหลักเกณฑ์เฉพาะทางด้านวิศวกรรม อุทกวิทยา และผลตอบแทนทางเศรษฐกิจ ทำให้เมื่อดำเนินการสร้างเขื่อนแล้วเกิดผลกระทบด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม รวมถึงการเกิดข้อพิพาทระหว่างรัฐกับกลุ่มอนุรักษ์ เป็นผลให้โครงการก่อสร้างเขื่อนในระยะต่อมาเกิดขึ้นได้ยาก

ปัญหาข้อขัดแย้งในการจัดสรรทรัพยากรน้ำส่วนหนึ่ง มาจากการที่การจัดการชลประทานไม่ได้นำแนวทางการบริหารจัดการอุปสงค์มาปฏิบัติกันอย่างจริงจัง ทั้งนี้ประสิทธิภาพของการใช้น้ำทางเศรษฐศาสตร์จะต้องพิจารณาถึงต้นทุน ส่วนเพิ่ม หรือผลผลิตส่วนเพิ่มที่เกิดจากการใช้น้ำในกิจกรรมนั้น ๆ ที่เรียกว่า ค่าประสิทธิภาพการใช้น้ำ

10) การวิเคราะห์สถานการณ์น้ำขาดการเชื่อมโยงข้อมูลและไม่เป็นองค์รวม การจัดการน้ำของประเทศไทยขาดการเชื่อมโยงข้อมูลและองค์ความรู้ต่างๆ ในการวิเคราะห์สถานการณ์และการบริหารจัดการน้ำ รัฐไม่ได้มองภาพรวมของนิเวศลุ่มน้ำทั้งระบบ เช่น การใช้ประโยชน์ที่ดินระบบนิเวศป่าประเภทต่างๆ และผังเมืองกับผลกระทบต่อการไหลของน้ำ ปริมาณน้ำที่มีในแต่ละช่วงเวลาของปี ขาดข้อมูลเกี่ยวกับการใช้น้ำในภาคการเกษตร ไม่มีข้อมูลการใช้น้ำจริงๆ ของพืชแต่ละชนิด โดยเฉพาะพืชผักผลไม้ และพืชใหม่ๆ เช่น พืชกึ่งเมืองร้อน นอกจากนี้ยังขาดข้อมูลเกี่ยวกับการใช้น้ำและการวิเคราะห์ทางเศรษฐศาสตร์ในกิจการประเภทต่างๆ นอกภาคเกษตร ทำให้การประเมินการใช้น้ำไม่ถูกต้องเนื่องจากไม่มีข้อมูลในการพิจารณาที่รอบด้านเพียงพอ นอกจากนี้ในการดำเนินงานด้านการพัฒนาแหล่งน้ำและระบบระบายน้ำมักไม่คำนึงถึงข้อจำกัดด้านนิเวศที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมและการดำรงชีวิตของแต่ละท้องถิ่น ทำให้การวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาภัยแล้งไม่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง นำไปสู่การวางแผนบริหารจัดการน้ำที่ผิดพลาด

11) การมีส่วนร่วมในการจัดการน้ำของประชาชน การมีส่วนร่วมของประชาชนเกิดขึ้นทั้งในลักษณะการจัดการน้ำโดยชุมชนในท้องถิ่น และลักษณะที่หน่วยงานรัฐเป็นเจ้าภาพ สำหรับการจัดการน้ำโดยชุมชนท้องถิ่น โดยปกติจะมีระบบเหมืองฝาย ทำให้ต้นทุนในการจัดการน้ำในพื้นที่นั้นค่อนข้างต่ำ ผู้ทำนาทุกคนมีสิทธิใช้น้ำอย่างเต็มที่ในฤดูฝน ส่วนการใช้น้ำในฤดูแล้งเหมืองและฝายจะจัดสรรน้ำให้ผู้ที่ทำการปลูกพืช ผู้ใช้น้ำทุกคนจะมีส่วนร่วมในกิจกรรมเหมืองฝายตามกฎระเบียบที่เรียกว่า สัญญาเหมืองฝาย ซึ่งเป็นกฎกติกาที่สมาชิกผู้ใช้น้ำร่วมกันกำหนดขึ้น แต่ต่อมาเมื่อระบบเศรษฐกิจมีการขยายตัว เกษตรกรมีการปลูกพืชแบบเข้มข้นและยังทำการเพาะปลูกตลอดปีด้วย ทำให้มีความต้องการใช้น้ำมากขึ้น ปัญหาการขาดแคลนน้ำในฤดูแล้งจึงรุนแรงขึ้น และเมื่อสภาพสังคมเปลี่ยนแปลงไปมากขึ้นๆ แรงดึงดูดนอกภาคเกษตรทำให้แรงงานหนุ่มสาวออกจากชนบทเข้าไปทำงานและอาศัยอยู่ในเมือง เมื่อแรงงานไม่เพียงพอ ชาวบ้านที่เหลืออยู่ได้แสวงหานวัตกรรมมาเป็นเครื่องมือในการจัดการน้ำ เช่น การใช้ระบบแรงงานรับจ้างแทนแรงงานครอบครัวซึ่งเงินค่าจ้างมาจากรายได้ทางอื่น การจ้างผู้จัดการเหมืองแทนการเลือกตั้งแก่เหมืองและแก่ฝาย และขณะเดียวกันคนในพื้นที่บางส่วนได้ขายที่ดินตนเองให้บุคคลภายนอกซึ่งมักจะเปลี่ยนรูปแบบการใช้ที่ดิน โดยไม่ได้ใช้ที่ดินเพื่อทำการเกษตรลักษณะเดิมอีกต่อไป ทำให้มีผู้ใช้น้ำที่ไม่ใช่สมาชิกองค์กรหมู่บ้านเกิดขึ้นและมากขึ้นเรื่อยๆ โดยผู้ใช้น้ำเหล่านี้ไม่จำเป็นต้องยึดถือจารีตของชุมชน ทำให้ความเข้มแข็งของการจัดสรรน้ำในองค์กรหมู่บ้านลดลง

ส่วนการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำกับหน่วยงานของรัฐ ในยุคแรกเมื่อกรมชลประทานได้จัดตั้งโครงการชลประทานขึ้น ได้มีความพยายามที่จะตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำมาโดยตลอด แต่ไม่ประสบผลสำเร็จ เพราะผู้ใช้น้ำไม่เห็นประโยชน์ของสมาคม เนื่องจากกรมชลประทานได้ให้บริการอยู่ค่อนข้างครบถ้วนแล้ว ในปัจจุบันแนวความคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนได้มีมิติที่หลากหลายขึ้น แรงกดดันจากขบวนการต่อสู้เพื่อสิทธิของชุมชนได้เรียกร้องให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการรับรู้ถึงการตัดสินใจเกี่ยวกับโครงการสาธารณะขนาดใหญ่ และแสดงความคิดเห็นที่เกี่ยวกับผลกระทบต่อการดำรงชีพของตน การเปลี่ยนแปลงไปของสังคมมีผลต่อรูปแบบการมีส่วนร่วมในการจัดการน้ำของประชาชน วิธีการบริหารจัดการน้ำตามไม่ทันการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม หากยังใช้แนวนโยบายและมาตรการจัดการแบบเดิมจะไม่สามารถบริหารจัดการน้ำอย่างมีประสิทธิภาพได้

สำหรับประเทศไทยมีน้ำฝนเป็นต้นกำเนิดของน้ำที่ปรากฏอยู่ตามแหล่งน้ำโดยทั่วไป ทั้งแหล่งน้ำผิวดินและแหล่งน้ำใต้ดินเป็นผลผลิตจากธรรมชาติที่เราไม่สามารถผลิตเพิ่มขึ้นมา หรือลดปริมาณที่มีอยู่ในธรรมชาติเองได้ตามความต้องการ คนไทยทุกคนมีความเข้าใจดีว่า บางปีฝนตกชุกต่อเนื่องจะเกิดความเสียหายเนื่องจากน้ำท่วมทรัพย์สินและชุมชน หรือบางปีฝนแล้งจนไม่สามารถแบ่งปันน้ำได้อย่างทั่วถึง มักจะเกิดการแย่งชิงน้ำเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ต่างๆ ทำให้เกิดผลกระทบต่อการพัฒนาด้านเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ปัจจุบันมีพื้นที่ขาดแคลนน้ำและบริเวณเกิดภัยแล้งเป็นจำนวนมากที่รอการแก้ปัญหา ส่วนใหญ่เรามักละเลยไม่สนใจศึกษาวิเคราะห์ให้แจ่มชัดเพื่อหาวิธีการแก้ปัญหาที่เป็นรูปธรรมมีความยั่งยืน และปฏิบัติการแก้ปัญหาให้เสร็จสิ้น จึงมีจังหวัดต่างๆ เกิดภัยแล้ง และความเดือดร้อนเรื่องการขาดแคลนน้ำรุนแรงซ้ำๆ กันแทบทุกปี จนผู้คนย่านนั้นมักกล่าวขานว่าเป็น **"ภัยแล้งซ้ำซาก"** ดังนั้น จึงมีความจำเป็นที่หน่วยงานของรัฐและท้องถิ่นต้องมีการศึกษาหาวิธีการแก้ไขเยียวยาอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลากหลายวิธีผสมกันให้เหมาะสม แล้วกำหนดเป็นแผนแม่บทที่จะดำเนินการต่อไปให้ชัดเจน

1.2 แนวทางการศึกษา

ที่ปรึกษาได้ทำการศึกษา โครงการจัดทำแผนแม่บทป้องกันและบรรเทาภัยแล้ง ตามแนวทางการศึกษา ดังนี้

1) รวบรวม ประมวล และวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับภัยแล้ง เพื่อนำไปใช้ศึกษาวิเคราะห์ และจัดทำแผนแม่บทป้องกันและบรรเทาภัยแล้งให้สมบูรณ์สอดคล้องตามหลักวิชาการ ข้อมูลเหล่านี้ ได้แก่

1.1) ข้อมูลทางกายภาพ ข้อมูลเชิงนโยบาย เศรษฐกิจ สังคม

1.2) ทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญ เช่น ข้อมูลป่าไม้ การใช้ประโยชน์ที่ดิน ชนิดของดิน และข้อมูลทรัพยากรธรรมชาติด้านอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องหรือเป็นปัจจัยในการเกิดภาวะภัยแล้ง

1.3) ข้อมูลแหล่งน้ำธรรมชาติ ได้แก่ น้ำผิวดินและแหล่งน้ำใต้ดิน

1.4) ข้อมูลแหล่งน้ำที่สร้างขึ้น เช่น เขื่อน อ่างเก็บน้ำ ฝาย สระน้ำ ถังเก็บน้ำ ประปาชนบท ประปาหมู่บ้านรวมถึงการส่งน้ำระบบท่อ และการสูบน้ำขนาดใหญ่เพื่ออุตสาหกรรม โดยเป็นข้อมูลทั้งในส่วนที่มีอยู่แล้ว และที่อยู่ในแผนการดำเนินงานของหน่วยงานต่างๆ

1.5) ข้อมูลด้านการนำน้ำจากแหล่งน้ำดิบต่างๆ มาผลิตเป็นน้ำประปาเพื่ออุปโภคและบริโภค และปริมาณความต้องการการใช้น้ำประเภทต่างๆ ทั้งในด้านการอุปโภค/บริโภค ด้านการเกษตร ด้านอุตสาหกรรมรวมถึงข้อมูลปฏิทินการใช้น้ำในรอบปี

1.6) ข้อมูลแผนที่ภัยแล้ง พื้นที่ภัยแล้งซ้ำซาก

1.7) ข้อมูลกฎหมาย กฎ ระเบียบ มาตรการ ข้อบังคับ และอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

1.8) แผนงานยุทธศาสตร์ของประเทศไทยที่เกี่ยวข้องกับงานด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย แผนการบริหารจัดการน้ำของประเทศ แผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ หรือแผนอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการภัยแล้งของประเทศ

1.9) ระบบฐานข้อมูลด้านต่าง ๆ ของแต่ละหน่วยงาน และเกี่ยวข้องกับภัยแล้ง ได้แก่ ข้อมูลอุตุนิยมวิทยา ข้อมูลอุทกวิทยา ข้อมูลการประเมินปริมาณน้ำและแหล่งน้ำต้นทุน ข้อมูลโครงการพัฒนาแหล่งน้ำผิวดินและแหล่งน้ำใต้ดินในปัจจุบัน และที่อยู่ในแผนดำเนินการของหน่วยงานต่าง ๆ

2) ศึกษา ทบทวน และวิเคราะห์ถึงข้อดี ข้อเสีย โอกาส และข้อจำกัด เพื่อปรับปรุงการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหาภัยแล้ง ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และนำไปสู่การจัดทำแผนแม่บทป้องกันและบรรเทาภัยแล้งอย่างเป็นระบบ

3) จัดทำฐานข้อมูลสารสนเทศพื้นที่เสี่ยงภัยแล้ง/ภัยแล้งซ้ำซากของประเทศ และฐานข้อมูลสารสนเทศแหล่งน้ำผิวดิน น้ำใต้ดิน น้ำฝน รวมทั้งจัดฝึกอบรมการใช้ การนำเข้าข้อมูล (Input) การรายงาน (Out Put) การดูแล ปรับปรุง และแก้ไขฐานข้อมูลสารสนเทศที่จัดทำขึ้น แก่เจ้าหน้าที่ของกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยและหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

4) ศึกษาดัชนีภัยแล้งและนำผลที่ได้มากำหนดเกณฑ์ความรุนแรงของภัยแล้ง

5) ปรับปรุงคำนิยามของภัยแล้ง และศึกษาดัชนีภัยแล้งและเกณฑ์ความรุนแรงของภัยแล้ง

6) จัดทำแผนแม่บทป้องกันและบรรเทาภัยแล้งแบบบูรณาการ (ระยะ 5 ปี) ที่สอดคล้องกับแผนการบริหารจัดการน้ำของประเทศ

7) จัดทำแผนปฏิบัติการป้องกันและแก้ไขปัญหาภัยแล้งที่สามารถนำไปใช้ได้จริงในพื้นที่ศึกษาตัวอย่าง (Pilot Project) จำนวน 4 พื้นที่ของกิจกรรมการใช้น้ำ ได้แก่ พื้นที่ชุมชนเมือง พื้นที่เกษตรกรรม พื้นที่ภาคอุตสาหกรรมท่องเที่ยว และพื้นที่ภาคอุตสาหกรรมโรงงาน

8) จัดประชุมรับฟังความคิดเห็นทางวิชาการ (Technical Hearing) เพื่อให้หน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องได้เสนอความคิดเห็นต่อแผนแม่บทฯ และแผนปฏิบัติการฯ ที่ได้จัดทำขึ้น

9) จัดการฝึกอบรมการใช้ การนำเข้าข้อมูล (Input) การรายงาน (Out Put) การดูแล ปรับปรุง และแก้ไขฐานข้อมูลสารสนเทศที่จัดทำขึ้น แก่เจ้าหน้าที่ของกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยและหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

1.3 สภาพปัญหาภัยแล้ง

ภัยแล้ง เป็นภัยพิบัติทางธรรมชาติประเภทหนึ่งที่เกิดขึ้นเป็นประจำทุกปี การเกิดภัยแล้งในแต่ละปีส่งผลกระทบแก่เกษตรกร ซึ่งถือว่าเป็นประชากรส่วนใหญ่ของประเทศ รวมทั้งสร้างความสูญเสียทางเศรษฐกิจของประเทศในภาพรวมเป็นอย่างมาก และนับวันสถานการณ์ภัยแล้งจะมีแนวโน้มความรุนแรงเพิ่มขึ้น เนื่องจากความต้องการใช้น้ำนับวันจะทวีปริมาณความต้องการเพิ่มสูงขึ้นตามอัตราการเพิ่มของประชากร การขยายพื้นที่เกษตรกรรม และการเจริญเติบโตของกลุ่มอุตสาหกรรม ดังจะเห็นได้จากสถิติการเกิดภัยแล้ง 9 ปีย้อนหลัง

ปีพ.ศ.	จำนวนจังหวัดที่ประสบภัยแล้ง
2548	71
2549	61
2550	66
2551	61
2552	62
2553	64
2554	55
2555	52
2556	56

จากการพัฒนาทางด้านแหล่งน้ำที่เป็นปัจจัยพื้นฐานในการพัฒนาทำให้มีความต้องการใช้น้ำภาคการเกษตรเพิ่มขึ้นเป็นปริมาณมาก และในหลายพื้นที่มีความต้องการใช้น้ำในด้านอุตสาหกรรมและการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว กล่าวโดยสรุปได้ดังนี้

(1) ภาคเหนือและภาคกลาง มีการขยายตัวของการเกษตรสูงมาก โดยมีการพัฒนาพื้นที่ชลประทานและพื้นที่รับประโยชน์มากที่สุดของประเทศ รวมเป็นพื้นที่ 22.06 ล้านไร่ ในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑลมีการขยายตัวทางด้านอุตสาหกรรม การเพิ่มขึ้นของประชากร และการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นมาก ส่งผลต่อการใช้น้ำในด้านอุปโภคบริโภค การท่องเที่ยวและอุตสาหกรรมเพิ่มขึ้นเป็นปริมาณมาก นอกจากนั้นมีการเพิ่มขึ้นของนักท่องเที่ยวในหลายพื้นที่ในกลุ่มลุ่มน้ำ เช่น จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดสุโขทัย เป็นต้น

(2) ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีประชากรและพื้นที่การเกษตรมากแต่มีปริมาตรเก็บกักน้ำจำกัด มีปัญหาการขาดแคลนน้ำสูง ดังนั้นการปรับเปลี่ยนการปลูกพืชในพื้นที่การเกษตรเป็นแนวทางในการพัฒนาโดยการปลูกไม้ยืนต้นทนแล้งเพื่ออุตสาหกรรม การปลูกพืชไร่ใช้น้ำน้อยในพื้นที่ชลประทาน การเพิ่มปริมาณน้ำต้นทุนในลุ่มน้ำ

(3) ภาคตะวันออก มีการพัฒนาด้านอุตสาหกรรมเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะในจังหวัดชลบุรีและจังหวัดระยองมีการขยายตัวทางด้านอุตสาหกรรมและการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นมาก แม้มีการพัฒนาโครงการแหล่งน้ำขนาดใหญ่และขนาดกลางก็ยังไม่เพียงพอต่อการใช้น้ำในพื้นที่ ทำให้เกิดปัญหาขัดแย้งในการใช้น้ำในพื้นที่ดังกล่าว ในอนาคตถ้ามีการขยายตัวทางอุตสาหกรรมเพิ่มมากขึ้นก็จะทำให้มีต้นทุนน้ำสูงมากขึ้น และมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่การพัฒนาอุตสาหกรรม

(4) ภาคตะวันตก มีปัญหาในด้านการขาดแคลนน้ำในลุ่มน้ำลำตะเพิน ลำภาชี สาขาแม่กลอง เพราะขาดแหล่งเก็บกักน้ำ และพื้นที่ไม่มีศักยภาพในการพัฒนาโครงการขนาดกลางและขนาดใหญ่ ดังนั้นควรมีการพัฒนาโครงการแหล่งน้ำขนาดเล็กตามลำน้ำ ในพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันตกมีการขยายตัวด้านการท่องเที่ยวและด้านอุตสาหกรรม ดังนั้นจึงควรมีการวางแผนและจัดการด้านการท่องเที่ยว และด้านอุตสาหกรรมให้เหมาะสมกับปริมาณน้ำต้นทุนในลุ่มน้ำ

(5) ภาคใต้ มีการขยายตัวด้านการท่องเที่ยวสูงจำเป็นต้องมีการจัดหาและพัฒนาแหล่งน้ำ เพื่อสนองความต้องการใช้น้ำที่เพิ่มมากขึ้น

1.4 แนวทางการแก้ไขปัญหาภัยแล้ง

จากสภาพปัญหาภัยแล้งที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน จึงนำไปสู่การหามาตรการในการแก้ปัญหาการขาดแคลนน้ำและภัยแล้งให้เหมาะสม มาตรการแก้ปัญหาการขาดแคลนน้ำและภัยแล้ง เป็นสิ่งสำคัญที่หน่วยงานและผู้เกี่ยวข้องควรต้องศึกษาและวิเคราะห์ให้เหมาะสม มีความสอดคล้องกับสภาพภูมิศาสตร์และสภาพธรรมชาติของแต่ละท้องที่ และแต่ละลุ่มน้ำเสมอ มาตรการแก้ปัญหาเหล่านี้เป็นวิธีการที่จะดำเนินการแก้ปัญหาที่มีให้บังเกิดผลสำเร็จหรือสามารถลดปัญหาให้บรรเทาเบาบางลง ดังนั้นทุกวิธีการที่นำมาใช้จะต้องมีความชัดเจนสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงทั้งด้านเทคโนโลยีและสภาพสังคมของแต่ละพื้นที่

มาตรการในการลดผลกระทบจากภัยแล้งประกอบด้วยแนวคิดของมาตรการ 3 แบบ คือ 1) มาตรการด้านการจัดหา 2) มาตรการด้านความต้องการ และ 3) มาตรการด้านการลดความเสียหาย ดังแสดงใน**รูปที่ 1.4-1**

มาตรการจัดหาและพัฒนาแหล่งน้ำ มีเป้าหมายเพื่อจัดหาและพัฒนาแหล่งน้ำช่วยเหลือหมู่บ้านประสบภัยแล้งมีน้ำกินน้ำใช้ต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน และเพื่อสนับสนุนการเกษตรที่บริเวณต่าง ๆ ของลุ่มน้ำ ซึ่งแต่ละลุ่มน้ำเมื่อศึกษาสภาพภูมิประเทศ สภาพน้ำท่า และศักยภาพแหล่งน้ำที่มีแล้ว ทุกพื้นที่ภายในลุ่มน้ำก็จะทราบถึงลู่ทางการจัดหาน้ำช่วยเหลือหมู่บ้านและพื้นที่การเกษตรที่ควรดำเนินการต่อไปว่า สมควรจะดำเนินการด้วยวิธีการใดจึงจะเหมาะกับสภาพทรัพยากรน้ำ ภูมิประเทศ เศรษฐกิจสังคมและสิ่งแวดล้อมด้วยวิธีการอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างร่วมกัน ดังนี้

1) กรณีพื้นที่เพาะปลูกซึ่งพืชที่ปลูกได้รับความเสียหายเป็นบริเวณกว้างเนื่องจากเกิดความแห้งแล้งยาวนานผิดปกติ น้ำในลำน้ำลำธารตามธรรมชาติแห้งขอดและไม่มีโครงการชลประทานช่วยเหลือ มาตรการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าไม่ให้พืชผลได้รับความเสียหาย ได้แก่ การจัดทำฝนเทียมหรือฝนหลวงช่วยเหลือในหลายปีที่ผ่านมา คราวใดเกิดความแห้งแล้งผิดปกติในฤดูแล้งและต้นฤดูฝน การทำฝนหลวงมีส่วนช่วยพืชผลของชาวไร่ชาวสวนหลายจังหวัดไม่ให้ได้รับความเสียหายเนื่องจากการขาดแคลนน้ำผิวดินได้มากทีเดียว

2) สร้างโครงการอ่างเก็บน้ำขนาดต่าง ๆ ซึ่งอาจมีขนาดใหญ่ ขนาดกลาง หรือขนาดเล็ก ในบริเวณที่เหมาะสมกับสภาพภูมิประเทศ ศักยภาพของแหล่งน้ำธรรมชาติที่มี ตลอดถึงสภาพเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมของแต่ละท้องถิ่นที่เอื้ออำนวยเหมาะสม โครงการอ่างเก็บน้ำเกิดจากการสร้างเขื่อนปิดกั้นทางน้ำซึ่งส่วนใหญ่มักก่อสร้างเป็นเขื่อนดินถมบดอัดแน่น ปิดกั้นระหว่างหุบเขาหรือเนินสูง เพื่อกักเก็บน้ำที่ไหลมาตามร่องน้ำ ลำธาร ลำน้ำ โดยที่ปริมาณน้ำในอ่างเก็บน้ำที่เขื่อนสามารถเก็บกักไว้ได้ขึ้นอยู่กับความสูงของเขื่อนแต่ละแห่ง และปริมาณน้ำท่าของลำน้ำที่มีตามสภาพธรรมชาติ ประโยชน์ของอ่างเก็บน้ำ นอกจากแก้ปัญหาการขาดแคลนน้ำเพื่อการเกษตรแล้วยังเป็นแหล่งน้ำใช้อุปโภคบริโภคของประชาชน และเป็นแหล่งเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำด้วย

ในปัจจุบันกล่าวได้ว่างานอ่างเก็บน้ำ (สร้างเขื่อนเก็บกักน้ำ) มีข้อจำกัดเรื่องสภาพภูมิประเทศและแหล่งน้ำ ตลอดจนผลกระทบกับชุมชนและสังคมที่ยากในการจัดการให้เหมาะสม หน่วยงานภาครัฐต้องตระหนักความจริงว่าทำได้น้อยแห่ง และบางลุ่มน้ำทำไม่ได้เลยไม่ว่าจะเป็นขนาดใหญ่หรือขนาดเล็ก

รูปที่ 1.4-1 แนวคิดมาตรการในการลดผลกระทบจากภัยแล้ง

3) สร้างงานทดน้ำคือฝายทดน้ำ ฝายคือสิ่งก่อสร้างปิดขวางทางน้ำไหลเพื่อทดน้ำที่ไหลมาให้มีระดับสูงขึ้น จนสามารถผันเข้าไปตามคลองหรือคูส่งน้ำให้แก่พื้นที่เพาะปลูกบริเวณสองฝั่งลำน้ำได้สะดวก ส่วนน้ำที่เหลือจะไหลข้ามสันฝายไปเอง ฝายที่มีความมั่นคงถาวรส่วนใหญ่มักสร้างด้วยคอนกรีต ในลำน้ำที่มีน้ำไหลมาอย่างเพียงพอและสม่ำเสมอตลอดฤดูกาลเพาะปลูกโครงการฝายทดน้ำจะช่วยเหลือพื้นที่เพาะปลูกได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยฝายจะช่วยทดน้ำในช่วงที่น้ำไหลมาน้อยและมีระดับต่ำกว่าตลิ่งนั้นให้สูงขึ้น จนสามารถผันเข้าสู่คลองส่งน้ำไปยังไร่นาต่อไป

ในปัจจุบัน เนื่องด้วยแม่น้ำลำธารส่วนใหญ่มักมีระบบนิเวศเปลี่ยนแปลงไปจากอดีตมาก ทำให้งานทดน้ำ (สร้างฝายทดน้ำหรือเขื่อนทดน้ำ) มีข้อจำกัดเรื่องแหล่งน้ำ เพราะลำน้ำตามธรรมชาติในประเทศไทยปัจจุบันส่วนใหญ่น้ำไม่ได้ไหลตลอดทั้งปี งานทดน้ำจึงไม่เกิดประโยชน์ในฤดูแล้งเท่าที่ควรเพราะไม่มีน้ำไหล

4) สร้างโครงการสูบน้ำ (ด้วยพลังงานไฟและพลังงานเครื่องยนต์) สูบน้ำจากแม่น้ำ แหล่งน้ำธรรมชาติที่มีน้ำเพียงพอตลอดฤดูกาลเพาะปลูกให้แก่พื้นที่เพาะปลูกสองฝั่งลำน้ำที่อยู่นอกโครงการชลประทาน ให้มีน้ำใช้ทำการเกษตรโดยเฉพาะอย่างยิ่งในฤดูฝนเมื่อฝนทิ้งช่วง หากแหล่งน้ำนั้นมีน้ำเพียงพอในฤดูแล้งก็สามารถสนับสนุนการเพาะปลูกข้าวนาปรังและพืชผลต่างๆ ได้ ซึ่งงานสูบน้ำนี้ก็มีข้อจำกัดที่ต้องมีแหล่งน้ำให้สูบไปใช้งาน จึงมีความเหมาะสมเฉพาะจุดเฉพาะครั้งคราวเท่านั้น

5) ขุดลอกหนองและบึง เป็นงานขุดลอกหนองและบึงที่ตื้นเขินให้มีความลึกที่สามารถเก็บน้ำได้มากขึ้น เพราะหนองและบึงส่วนใหญ่มักตื้นเขินเกิดจากน้ำที่ไหลลงหนองและบึงชะพาดินลงไปตกตะกอนทับถมกันทุกปี ทำให้เก็บน้ำได้ไม่มากและมีน้ำไม่เพียงพอใช้ในฤดูแล้ง ดังนั้น การขุดลอกตะกอนดินในหนองและบึงจึงเป็นวิธีการเพิ่มปริมาณน้ำให้กับหนองและบึงนั้น ๆ น้ำในหนองและบึงสามารถสูบขึ้นไปปลูกพืชผักสวนครัว ใช้เลี้ยงสัตว์ ใช้เป็นแหล่งน้ำเพื่อเลี้ยงปลา และใช้เป็นแหล่งน้ำอุปโภคบริโภคของหมู่บ้านอีกด้วย

6) สร้างสระเก็บน้ำในไร่นาหรือสระเก็บน้ำประจำหมู่บ้าน สระเก็บน้ำ คือ แหล่งเก็บขังน้ำฝน น้ำท่า หรือน้ำไหลออกมาจากดิน โดยการขุดดินให้เป็นสระสำหรับเก็บขังน้ำ มีขนาดความยาว ความกว้าง และความลึกของสระตามจำนวนน้ำที่ต้องการจะเก็บกักไว้ใช้

สระเก็บน้ำส่วนใหญ่มีความจุน้อย เหมาะที่จะสร้างในท้องที่ซึ่งไม่สามารถสร้างงานเก็บกักน้ำประเภทอื่นได้ ในท้องที่ซึ่งไม่มีลำน้ำธรรมชาติหรือสภาพภูมิประเทศไม่อำนวยให้ทำการสร้างอ่างเก็บน้ำหรือที่กักเก็บน้ำประเภทอื่น ตลอดจนไม่มีหนองและบึงที่จะขุดลอกเพื่อเก็บกักน้ำเพิ่ม ควรพิจารณาสร้างสระเก็บน้ำเพื่อเก็บน้ำไว้ใช้งานในฤดูแล้ง ก็จะสามารถช่วยแก้ปัญหาภัยแล้งให้กับท้องถิ่นต่างๆ ได้เป็นอย่างดี อาจกล่าวได้ว่าสระเก็บน้ำเป็นงานที่ทำได้อย่างไม่จำกัด น้ำที่เก็บกักไว้ในสระ อาจเป็นน้ำที่ไหลมาตามผิวดิน น้ำท่าที่ไหลมาตามร่องน้ำเล็ก ๆ ตลอดจนน้ำที่ไหลพุออกมาจากดินลงสู่สระ ซึ่งน้ำในสระที่เก็บกักส่วนใหญ่จะขังอยู่ในส่วนที่ขุดลึกต่ำลงไปจากดิน อาจมีระดับน้ำเก็บกักที่สูงกว่าผิวดินเพียงเล็กน้อย โดยขึ้นอยู่กับสภาพภูมิประเทศและทำเลที่สร้างในแต่ละแห่งเป็นสำคัญ น้ำในสระเก็บน้ำสามารถนำไปใช้ปลูกพืชผักสวนครัว ใช้เลี้ยงสัตว์ ตลอดจนใช้อุปโภคบริโภคประจำหมู่บ้านและใช้เป็นแหล่งน้ำเพื่อเลี้ยงปลาได้ด้วย

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงตระหนักถึงปัญหาการขาดแคลนน้ำในไร่นา ซึ่งนับวันจะรุนแรงมากขึ้น การทำอ่างเก็บน้ำ ฝายทดน้ำ หรือการขุดลอกหนองและบึง ซึ่งตามธรรมชาติมีจำกัดไม่อาจจัดหาแหล่งน้ำให้พอเพียงแก่ราษฎรที่มีถิ่นฐานกระจายอยู่โดยทั่วไป ดังนั้นจึงพระราชทานพระราชดำริในการขุดสระเก็บน้ำในไร่นาของเกษตรกรแต่ละรายเพื่อเก็บไว้ใช้ทำการเกษตรผสมผสานแทนการทำนาปลูกข้าวเพียงอย่างเดียว จะได้มีของกินเป็นอาหารภายในครัวเรือนตลอดปี หากมีผลผลิตเหลือก็ขายเป็นรายได้ โดยงานสระเก็บน้ำกับระบบทำการเกษตรแบบผสมผสานลักษณะนี้มีพระราชกระแสรับสั่งว่าเป็น **"ทฤษฎีใหม่"** ในปัจจุบันมีการขยายผลไปในพื้นที่ต่าง ๆ ทั่วประเทศ

7) การพัฒนาน้ำบาดาลเพื่อการอุปโภคบริโภคและการเพาะปลูก ท้องที่ใดมีศักยภาพและคุณภาพน้ำบาดาลเหมาะสมใช้อุปโภคบริโภคได้ ให้วางแผนขุดเจาะน้ำบาดาลให้ครบทุกหมู่บ้านที่ขาดแคลนน้ำใช้อุปโภคบริโภค แล้วพัฒนาจัดทำระบบประปาหมู่บ้าน

ท้องที่ใดมีแหล่งน้ำบาดาลที่ให้ปริมาณน้ำมากและมีคุณภาพน้ำดีจะเป็นแหล่งน้ำที่สำคัญสามารถนำมาใช้ร่วมกับน้ำผิวดินเพื่อสนับสนุนการเพาะปลูกได้ ทั้งพื้นที่ในเขตชลประทานและนอกเขตชลประทาน หลายท้องที่ใช้เป็นแหล่งน้ำหลักและเป็นแหล่งน้ำเสริม เช่น พื้นที่ลุ่มน้ำเจ้าพระยา ลุ่มน้ำปิง ลุ่มน้ำยม และลุ่มน้ำน่าน ฯลฯ รวมปีละหลายร้อยล้านลูกบาศก์เมตร จึงจำเป็นที่หน่วยงานรับผิดชอบด้านน้ำบาดาลต้องมีมาตรการบริหารจัดการน้ำบาดาลเพื่อการเกษตรที่ชัดเจน เพื่อสร้างรายได้ให้กับเกษตรกรในท้องที่ที่มีศักยภาพการใช้น้ำบาดาล และกำกับดูแลการใช้ทรัพยากรน้ำบาดาลให้มีความมั่นคงยั่งยืนไม่เกิดผลกระทบต่อแหล่งน้ำบาดาลและสิ่งแวดล้อม

สำหรับมาตรการด้านความต้องการน้ำจะเน้นไปยังการปรับปรุงประสิทธิผลของกลุ่มผู้ใช้น้ำ เช่น 1) การลดความสูญเสียที่เกิดจากการใช้น้ำ 2) การปรับปรุงพันธุ์พืชให้สามารถทนสภาพความแห้งแล้งและความเค็มจากสภาพดินที่เป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ 3) การปรับปรุงประสิทธิภาพการใช้น้ำจากกลุ่มผู้ใช้น้ำภาคส่วนต่าง ๆ 4) การลงทุนด้านเทคโนโลยีการประหยัดน้ำ Reuse, Recycle เป็นต้น

ในส่วนของมาตการด้านการลดความเสียหาย ซึ่งประกอบด้วย 1) การลดผลกระทบจากภาคการเกษตร (การจัดโซนนิ่งภาคการเกษตร การปลูกพืชเชิงผสม การปรับเปลี่ยนวงรอบการเพาะปลูก การปรับปรุงสภาพดิน การประกันภัยพืชผล และการชดเชยความเสียหาย) 2) การลดผลกระทบจากภาคเศรษฐกิจ และสังคม (การเพิ่มศักยภาพในการจัดการด้านกองทุนช่วยเหลือ การพัฒนาระบบประกันภัยพืชผล การสร้างตลาด Green market, Water footprint การจัดการด้านการตลาด Food mile และการอบรมสร้างอาชีพทดแทน 3) การลดผลกระทบทางสิ่งแวดล้อม (การประเมินผลกระทบ EIA การรักษาระบบนิเวศและการเพิ่มศักยภาพแหล่งน้ำบนดิน ใต้ดิน)

สิ่งเหล่านี้คือหลักปฏิบัติการจัดการแก้ปัญหาการขาดแคลนน้ำและภัยแล้งที่สำคัญ ซึ่งเราจะจัดการแก้ปัญหาการขาดแคลนน้ำและภัยแล้งให้บูรณาการกันได้อย่างไร ในยุคปัจจุบันยังคงมีปัญหามากมาย ซึ่งในหลายประเด็นที่นำเสนอมาทั้งหมดนี้ เป็นเพียงส่วนหนึ่งในสาระสำคัญที่ควรกล่าวถึงก่อนเท่านั้น ด้วยความมุ่งหวังที่จะให้เน้นปรัชญาและแนวคิดทางเทคโนโลยี นำทางไปสู่การเปลี่ยนแปลงระบบการบริหารจัดการที่มุ่งสู่ประสิทธิภาพและคุณภาพอย่างแท้จริง ที่หน่วยงานของรัฐและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องควรจะจัดการให้มีทรัพยากรน้ำใช้อย่างเพียงพอและทั่วถึงตามศักยภาพของพื้นที่และความต้องการในทุกลุ่มน้ำ โดยให้ทุกส่วนในสังคม ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ชุมชนและประชาชนทั่วไป มีส่วนร่วมในการจัดการน้ำอย่างมีเอกภาพเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

บทที่ 2
การวิเคราะห์และข้อเสนอแนะ การบริหารจัดการภัยแล้ง

2.1 การวิเคราะห์เกี่ยวกับการบริหารจัดการภัยแล้งที่ผ่านมา

2.1.1 จุดแข็ง

(1) มีกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย คือ พระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550 เป็นกรอบการดำเนินงานด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ทำให้ขอบเขตกว้างขวางและครอบคลุมภารกิจของการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

(2) มีคณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ (กปภ.ช.) เป็นคณะทำงานหลัก มีหน้าที่กำหนดนโยบาย พิจารณาให้ความเห็นชอบ บูรณาการพัฒนา ให้คำปรึกษา แนะนำ และสนับสนุนการปฏิบัติหน้าที่ ของแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ ทำให้เกิดความชัดเจนและเกิดการบูรณาการความร่วมมือระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน

(3) มีการจัดทำแผนที่เสี่ยงภัยแล้งตามวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกัน โดยมี 3 หน่วยงานดำเนินการ คือ กรมพัฒนาที่ดิน กรมอุตุนิยมวิทยา และกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย หากแต่จะต้องพัฒนาและปรับปรุงวิธีการให้ทันสมัยเป็นมาตรฐานสากล และครอบคลุมพื้นที่ที่มีความเสี่ยงมากยิ่งขึ้น

(4) ภาครัฐ ซึ่งมีหน้าที่และบทบาทสำคัญในการบริหารจัดการสาธารณภัย ได้ให้ความสำคัญกับภัยแล้ง ดังจะเห็นได้จากการจัดสัมมนา การจัดประชุมวิชาการของหน่วยงานต่าง ๆ ได้มีการจัดให้ความรู้และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นด้านภัยแล้ง ส่งผลให้มีการเผยแพร่ความรู้ไปอย่างกว้างขวาง

(5) มีการจัดทำสถิติสถานการณ์ภัยแล้งในแต่ละปี สามารถใช้เป็นแนวทางการเฝ้าระวังและวางมาตรการในการแก้ไขปัญหาภัยแล้งได้ ตามสภาพภูมิประเทศและที่ตั้งของแหล่งน้ำแต่ละพื้นที่

(6) ปัจจุบันมีเทคโนโลยี เครื่องมือ อุปกรณ์ ที่เก็บข้อมูลเกี่ยวกับสภาพน้ำผิวดิน และน้ำใต้ดินไว้แล้วโดยหน่วยงานต่าง ๆ แต่อาจจะมีบทบาทและภารกิจที่แตกต่างกัน ทำให้ข้อมูลที่ได้ยังขาดการนำไปใช้งานในด้านต่าง ๆ อย่างเต็มที่

(7) มีหน่วยงานจากหลายกระทรวง กรมต่าง ๆ รวมถึงภาคเอกชน มูลนิธิ ประชาชน เป็นต้น ที่มีผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง และเครื่องมือเครื่องใช้ในการดำเนินการ ได้แก่ กรมชลประทาน กรมทรัพยากรน้ำ กรมทรัพยากรน้ำบาดาล กรมอุตุนิยมวิทยา ศูนย์เตือนภัยพิบัติแห่งชาติ ศูนย์บรรเทาสาธารณภัย กระทรวงกลาโหม เป็นต้น มีบทบาทในการบูรณาการและพัฒนาโครงการ ทำให้เกิดเครือข่ายในการร่วมมือเพื่อป้องกันและบรรเทาภัยพิบัติ

(8) มีการกระจายงานและความรับผิดชอบลงสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยเฉพาะการสร้างอาสาสมัครในส่วนท้องถิ่นในพื้นที่เสี่ยงภัยแล้ง

(9) มีการเสริมสร้างและประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนและชุมชนมีส่วนร่วมในการป้องกันและเฝ้าระวัง โดยการจัดสัมมนา อบรม การฝึกซ้อม ให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับภัยแล้ง เช่น การตัดไม้ทำลายป่า การบุกรุกพื้นที่ที่เป็นแก้มลิง การเกิดสภาวะโลกร้อน และอื่น ๆ ซึ่งจะนำไปสู่การลดผลกระทบที่เกิดขึ้นจากภัยแล้งได้อีกทางหนึ่ง

2.1.2 จุดอ่อน

❖ **ด้านการเตรียมการป้องกันและลดผลกระทบ**

(1) ขาดการดำเนินการร่วมกันอย่างเป็นรูปธรรมในการจัดทำข้อมูลพื้นที่เสี่ยงภัยแล้ง ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้การป้องกันและลดผลกระทบจากภัยแล้งมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

(2) การดำเนินแผนงาน/โครงการต่าง ๆ เช่น ระบบคาดการณ์เฝ้าระวังเตือนภัยแล้ง มีหลายหน่วยงานดำเนินการ แต่วัตถุประสงค์ต่างกัน

(3) การฝึกอบรมและเตรียมความพร้อมในการเผชิญภัยแล้งมีไม่เพียงพอ ทั้งในหน่วยงานเดียวกันและระหว่างหน่วยงาน

(4) ระบบเตือนภัยและเครือข่ายป้องกันและบรรเทาภัยแล้งไม่ครอบคลุมทุกพื้นที่

(5) การแจ้งเตือนภัยในระหว่างหน่วยงานยังไม่มีรูปแบบและแนวทางที่ชัดเจน ขึ้นอยู่กับความคุ้นเคยส่วนตัวของผู้ปฏิบัติงาน

(6) ระบบการพัฒนาเครือข่ายเทคโนโลยีและสารสนเทศไม่สมบูรณ์ การติดต่อระหว่างส่วนกลางและท้องถิ่นมีปัญหาในด้านความเชื่อมโยงและการส่งข้อมูล

(7) หน่วยงานในท้องถิ่นไม่ให้ความสำคัญในภารกิจด้านภัยแล้งเท่าที่ควร และไม่มีการจัดเตรียมงบประมาณไว้

(8) เครื่องจักร เครื่องมือ และอุปกรณ์ในการจัดการภัยแล้ง มีไม่เพียงพอและไม่เหมาะสมกับประเภทของภัยและสภาพภูมิประเทศ ส่วนใหญ่โอนจากหน่วยงานเดิม และเป็นเครื่องมือก่อสร้าง

❖ **การเตรียมพร้อมรับภัย**

(1) การฝึกซ้อมเพื่อจัดการภัยแล้ง และการให้ความรู้แก่ประชาชนเกี่ยวกับเรื่องภัยแล้งมีไม่เพียงพอและทั่วถึง เนื่องจากข้อจำกัดของงบประมาณ

(2) การประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนเตรียมพร้อมรับภัยแล้งในบางสถานการณ์และบางพื้นที่ไม่มีการดำเนินการ

❖ **การจัดการภัยในภาวะฉุกเฉิน**

(1) การจัดการในภาวะฉุกเฉินของภาครัฐ เป็นการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าเท่าที่จะทำได้ ขาดการตัดสินใจและการสั่งการที่มีเอกภาพ

(2) การประชาสัมพันธ์และการประสานงานระหว่างภาครัฐและเอกชน ไม่มีแผนดำเนินการร่วมกันในเรื่องการแบ่งภารกิจรับผิดชอบ การสนับสนุนช่วยเหลือ การฝึกซ้อมการช่วยเหลือ จึงไม่สามารถให้ความช่วยเหลือได้ตรงกับเป้าหมายผู้ประสบภัย บางพื้นที่ถูกละเลย ขณะที่บางพื้นที่มีผู้ระดมความช่วยเหลือมากเกินกว่าเหตุ

(3) การให้ข่าวสารและการเปิดเผยข้อมูลระหว่างผู้ปฏิบัติงานไม่มีเอกภาพ จึงเกิดความสับสนในข้อมูลข่าวสารที่มาจากหลายหน่วยงานและความถูกต้องของข้อมูล

❖ **การจัดการหลังเกิดภัย**

(1) การรวบรวมข้อมูลความเสียหายทั้งผู้ประสบภัยและพื้นที่ที่ไม่ชัดเจน มีความล่าช้าเนื่องจากไม่ใช่ภารกิจหลักของบุคลากรของแต่ละหน่วยงาน

(2) การช่วยเหลือของภาคราชการ ติดขัดระเบียบ จึงมีความล่าช้า ทำให้เกิดการเปรียบเทียบในความไม่เท่าเทียมกันของการให้ความช่วยเหลือ

(3) การร้องขอความช่วยเหลือของผู้ประสบภัยจากภาครัฐ สร้างความสับสน ผู้ประสบภัยไม่ทราบข้อมูลเกี่ยวกับหน่วยงาน แหล่ง และขั้นตอนที่จะร้องขอความช่วยเหลือและการชดเชยทรัพย์สินและชีวิต

(4) การให้ความช่วยเหลือในด้านชีวิตและจิตใจของผู้ประสบภัย ขาดความต่อเนื่องในการดำเนินงาน ผู้ประสบภัยมักถูกทอดทิ้งให้ช่วยเหลือตนเองเมื่อภัยแล้งที่เกิดผ่านไประยะหนึ่ง

2.1.3 โอกาส

(1) ประเทศไทยประสบปัญหาภัยแล้งเป็นประจำทุกปี เกิดขึ้นในช่วงฤดูแล้ง และเกิดขึ้นในกรณีฝนทิ้งช่วง จึงต้องมีการเตรียมความพร้อมที่จะรับมือจากภัยแล้งได้ในอนาคต ซึ่งมีแนวโน้มจะทวีความรุนแรงเพิ่มขึ้น

(2) ปัจจุบันเทคโนโลยี เครื่องมือ อุปกรณ์ รวมถึงการเชื่อมโยงการติดต่อสื่อสาร และแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกันอย่างรวดเร็ว ทำให้ข้อจำกัดการส่งผ่านข้อมูลแต่ละหน่วยงานน้อยลง สามารถคาดการณ์การเสี่ยงต่อการเกิดภัยแล้งล่วงหน้าได้ พร้อมทั้งสามารถแจ้งเตือนภัยไปยังกลุ่มเป้าหมายได้รวดเร็วขึ้น

(3) มีการเชื่อมโยงกลไกการจัดการสาธารณภัยขององค์กรภายใต้พระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550 กับองค์การบริหารจัดการน้ำและอุทกภัยแห่งชาติ ได้แก่ กปภ.ช. และ สบอช. ทำให้เกิดการประสานงานและร่วมมือกันในการแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวกับน้ำมากยิ่งขึ้น

(4) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประชาชน และชุมชน โดยเฉพาะพื้นที่เสี่ยงภัยแล้งมีความกระตือรือร้น และให้ความร่วมมือในการมีส่วนร่วมเพื่อการป้องกันและบรรเทาภัยแล้ง

2.1.4 อุปสรรค

(1) ความไม่แน่นอนของสภาพภูมิอากาศในปัจจุบัน เป็นสิ่งที่นำมาใช้คาดการณ์ความเสี่ยงต่อการเกิดภัยแล้งและความถูกต้องทำได้ยากขึ้น

(2) ขาดแคลนบุคลากร และงบประมาณในการสนับสนุนการป้องกันและบรรเทาภัยแล้งอย่างเพียงพอ

(3) ขาดความชัดเจนในการปฏิบัติ และความเป็นเอกภาพในการบริหารและจัดการระดับชาติ ระดับจังหวัด และระดับท้องถิ่น คือผู้รับผิดชอบหลัก มีอำนาจสั่งการได้ไม่ครอบคลุมทุกหน่วยงาน ทำให้การประสานงานและผนึกกำลังจากหน่วยงานต่าง ๆ ในภาคราชการ รัฐวิสาหกิจ ภาคเอกชน และอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร

2.2 ข้อเสนอแนะให้ดำเนินการโดยด่วน

จากผลการศึกษาโครงการจัดทำแผนแม่บทป้องกันและบรรเทาภัยแล้ง ที่ปรึกษาได้เสนอแนะสิ่งที่ควรดำเนินการเร่งด่วน เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมไว้ ดังนี้

1. การแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภค ในระดับหมู่บ้านที่ประสบภัยแล้งซ้ำซาก

2. ดำเนินโครงการพัฒนาแหล่งน้ำ โดยก่อสร้างอ่างเก็บน้ำขนาดกลาง ขนาดใหญ่ที่ผ่านการศึกษาและให้ประโยชน์คุ้มค่า เพื่อเพิ่มพื้นที่ชลประทาน ช่วยบรรเทาปัญหาอุทกภัยและภัยแล้งในลุ่มน้ำ รวมทั้งจัดทำแผนหลักในการเพิ่มปริมาณน้ำต้นทุนและเพิ่มประสิทธิภาพในการกระจายน้ำของแหล่งน้ำในลุ่มน้ำหลักและลุ่มน้ำย่อย

3. ฟื้นฟูพัฒนาแหล่งน้ำและวางโครงข่ายน้ำ เพื่อป้องกันปัญหาภัยจากน้ำ เพิ่มน้ำต้นทุนและเพิ่มพื้นที่ชลประทาน

4. ดำเนินการให้ความรู้และแนวคิดในการจัดการทรัพยากรน้ำ ดิน ป่าไม้ การก่อสร้างแหล่งน้ำ ฝายชะลอน้ำ ฝายน้ำล้น หลักการทำการเกษตร การใช้น้ำอย่างมีประสิทธิภาพ คุ้มค่าและประหยัด

5. ผลักดันกฎหมายทรัพยากรน้ำ โดยปรับปรุงโครงสร้างและกลไกในการบริหารจัดการลุ่มน้ำให้มีเอกภาพ มีขีดความสามารถในการป้องกันและแก้ไขปัญหาภัยจากน้ำในทุกมิติอย่างเป็นระบบ ทั้งระยะสั้นและระยะยาว และสนับสนุนให้มีกองทุนทรัพยากรน้ำเพื่อสนับสนุนการจัดการทรัพยากรน้ำแบบบูรณาการ

6. พัฒนาระบบการแจ้งเตือนภัยแล้ง เพื่อเป็นการลดความเสียหายให้เกิดน้อยที่สุด

7. พัฒนาระบบเครือข่ายเทคโนโลยีสารสนเทศด้านการจัดการภัยแล้ง เพื่อให้เกิดการเชื่อมโยงข้อมูลสารสนเทศระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ และเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติการป้องกันและให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัย

8. ส่งเสริมการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ และร่วมพัฒนาด้านแหล่งน้ำร่วมกับท้องถิ่นต่าง ๆ

9. การใช้เทคโนโลยีเพื่อแก้ไขปัญหาภัยแล้ง อาทิเช่น การนำน้ำกลับมาใช้ใหม่ (reuse, recycle) การทำน้ำทะเลให้เป็นน้ำดื่ม เป็นอีกหนึ่งทางเลือกของการแก้ไขปัญหาภัยแล้ง

10. เผยแพร่ให้องค์ความรู้ด้านภัยแล้งและการจัดการ โดยมีกลุ่มเป้าหมาย 3 กลุ่ม ได้แก่ เจ้าหน้าที่รัฐส่วนกลาง เจ้าหน้าที่รัฐส่วนภูมิภาค และประชาชนหรือชุมชนที่อยู่ในพื้นที่ที่เสี่ยงภัยแล้ง

บทที่ 3
ยุทธศาสตร์การป้องกันและบรรเทาภัยแล้ง

3.1 กรอบแนวคิดในการจัดทำแผนแม่บทป้องกันและบรรเทาภัยแล้ง

สำหรับกรอบแนวคิด และนโยบายในการจัดการแก้ปัญหาการขาดแคลนน้ำและภัยแล้ง สมควรกำหนดทำให้ครบรวมทั้ง 3 นโยบายให้มีความสอดคล้องสัมพันธ์กันและต้องบูรณาการรวมกันด้วย ดังนี้

1) มุ่งแก้ปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนและกิจการต่าง ๆ อันเนื่องมาจากการขาดแคลนน้ำและภัยแล้ง โดยการพัฒนาและจัดหาน้ำจากแหล่งน้ำต่าง ๆ ที่เหมาะสม ได้แก่ น้ำในบรรยากาศ แหล่งน้ำผิวดิน และแหล่งน้ำบาดาล ดำเนินการในพื้นที่และลุ่มน้ำที่มีศักยภาพโดยวิธีการที่หลากหลายและเหมาะสมทั้งในระยะเร่งด่วนและระยะยาว

2) เน้นการจัดสรรน้ำให้เหมาะสมและมีความเป็นธรรม จัดลำดับความสำคัญของการใช้น้ำในแต่ละพื้นที่โดยประชาชนมีส่วนร่วม เพื่อให้มีการใช้น้ำอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน ภายใต้กติกาการจัดสรรที่ชัดเจน

3) เร่งรัดให้มีการอนุรักษ์ต้นน้ำลำธาร ปรับปรุงฟื้นฟูและบูรณะรักษาแหล่งน้ำที่มีอยู่ตามธรรมชาติและแหล่งน้ำที่รัฐสร้างไว้ไม่ให้มีสภาพเสื่อมโทรมทั้งที่อาจเกิดขึ้นเองตามธรรมชาติและโดยการกระทำของมนุษย์

สำหรับกรอบแนวคิดในการจัดการน้ำ สามารถประยุกต์ใช้หลักการที่ง่ายแต่ทรงพลัง 4 ประการ ซึ่งได้รับการประกาศที่กรุงดับบลินเมื่อ พ.ศ. 2535 หลักการทั้งสี่ข้อนี้เป็นพื้นฐานของวาระที่ 21 ของการประชุม ณ กรุงริโอเดอจาเนโร และการประชุมสหัสวรรษเรื่องวิสัยทัศน์สู่แผนปฏิบัติใน พ.ศ. 2543 หลักการสี่ประการดังกล่าว ได้แก่

(1) น้ำจืดเป็นทรัพยากรที่มีค่าและมีจำกัด มีความสำคัญต่อการดำรงอยู่อย่างยั่งยืนของชีวิต การพัฒนา และสิ่งแวดล้อม ดังนั้น น้ำเป็นทรัพยากรหนึ่งที่จะต้องบริหารจัดการแบบพิจารณาภาพรวมของทั้งระบบหรือ "องค์รวม"

(2) การพัฒนาและการบริหารจัดการน้ำ ควรตั้งอยู่บนพื้นฐานของแนวทางการเน้นการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย ทั้งผู้ใช้น้ำ ผู้วางแผน และผู้กำหนดนโยบายในทุกระดับ ดังนั้นจะต้องบริหารจัดการน้ำร่วมกับประชาชน และโดยใกล้ชิดกับประชาชน

(3) ประชาชนมีบทบาทเป็นแกนหลักในการจัดหา จัดการ และดูแลรักษาน้ำ ดังนั้น จะต้องให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในทุกด้าน

(4) น้ำมีคุณค่าทางเศรษฐกิจในการใช้ทุกรูปแบบ และควรจะได้รับการพิจารณาว่าเป็นสินค้าเศรษฐกิจ ดังนั้นหลังจากที่จัดหาน้ำให้ประชาชนตามความต้องการพื้นฐานแล้ว จะต้องจัดสรรน้ำให้แก่ภาคการใช้ที่จะเกิดประโยชน์สูงสุด และเปลี่ยนไปสู่การคิดค่าบริการเพื่อสนับสนุนการใช้ที่สมเหตุสมผลและนำไปสู่การคิดค่าคืนทุนในที่สุด

แนวทางการป้องกัน และลดผลกระทบจากภัยแล้ง ประกอบไปด้วย

1) ควรมีการศึกษาวิเคราะห์เพื่อหาสาเหตุของความอ่อนแอ หรือความเปราะบางในการรับมือกับภัยพิบัติต่าง ๆ

2) ควรสร้างความชัดเจนเกี่ยวกับความสัมพันธ์และความเกี่ยวข้องระหว่างการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ (Disaster Risk Reduction) กับการปรับตัวต่อสภาพการเปลี่ยนแปลงของภูมิอากาศ (Climate Change Adaptation)

3) การกำหนดให้การลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติและการปรับตัวต่อสภาพการเปลี่ยนแปลงของภูมิอากาศอยู่ในแผนการพัฒนาประเทศ

4) จัดตั้งองค์กร หรือพัฒนากลไก สำหรับเป็นแหล่งข้อมูล จัดเตรียมความพร้อม และฝึกทักษะในการลดความเสี่ยงและจัดการภัยพิบัติ (Disaster Risk Reduction and Management) รวมทั้งการปรับตัวต่อสภาพการเปลี่ยนแปลงของภูมิอากาศ

5) นำหลักการลดความเสี่ยงและจัดการภัยพิบัติมาปฏิบัติ

6) จัดเตรียมความพร้อมให้กับประชาชนและหน่วยงานต่าง ๆ

7) การนำประสบการณ์จากภัยแล้งครั้งที่ผ่านมา มาเป็นบทเรียนเพื่อสร้างระบบป้องกันภัยให้ดีขึ้นและปลอดภัยมากกว่าเดิม (Build back better and safer)

3.2 วิสัยทัศน์

การสร้างความสามารถในการปรับตัว และความยืดหยุ่นในการรับมือกับภัยแล้งเพื่อมุ่งสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยเน้นการมีส่วนร่วมทุกภาคส่วน

3.3 วัตถุประสงค์

1) เพื่อป้องกันและบรรเทาผลกระทบต่อชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน ที่เกิดจากภัยแล้ง

2) เพื่อให้ได้แผนแม่บทการป้องกันและบรรเทาภัยแล้งสำหรับเป็นกรอบและทิศทางให้หน่วยงานและองค์กรเครือข่ายทุกภาคส่วน นำแผนไปสู่การปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3) เพื่อให้การดำเนินการช่วยเหลือผู้ประสบภัยเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถฟื้นฟูพื้นที่ประสบภัยให้กลับสู่สภาวะปกติโดยเร็ว

3.4 เป้าหมาย

1) ลดความเสี่ยงและความเสียหายของประชาชนผู้ประสบภัยแล้ง ทั้งชีวิตและทรัพย์สิน

2) ผู้ประสบภัยได้รับความช่วยเหลือ พื้นที่ประสบภัยได้รับการฟื้นฟูบูรณะอย่างรวดเร็ว ทั่วถึงและเป็นธรรม

3) ประชาชนทุกกลุ่มเป้าหมายมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับภัยแล้ง และมีความตระหนักต่อการใช้น้ำอย่างมีคุณค่า และก่อเกิดประโยชน์สูงสุด

4) ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมและให้ความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาภัยแล้งแบบบูรณาการ

3.5 นิยามของภัยแล้ง

ภัยแล้ง หมายถึง ภัยที่เกิดจากการขาดแคลนน้ำดื่ม น้ำใช้ พืชพันธุ์ไม้ต่างๆ ขาดน้ำไม่สามารถเจริญเติบโตได้ตามปกติ ในพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งเป็นเวลานาน จนก่อให้เกิดความเดือดร้อนเสียหาย และส่งผลกระทบอย่างกว้างขวางต่อชุมชน สังคม และระบบเศรษฐกิจโดยรวม โดยสาเหตุของการเกิดภัยแล้งนั้นอาจเกิดขึ้นเองตามธรรมชาติหรือเกิดขึ้นจากการกระทำของมนุษย์ก็ได้

3.6 ปัจจัยและเกณฑ์ความรุนแรงของภัยแล้ง

ความรุนแรงของภัยแล้งขึ้นอยู่กับหลายปัจจัย คือ ความชื้นในอากาศ ความชื้นในดิน ระยะเวลาที่เกิดความแห้งแล้ง และความกว้างใหญ่ของพื้นที่ที่มีความแห้งแล้ง (ปราณี, 2533; สมิทธ, 2533) ซึ่งธีรวงศ์ (2544) ได้อธิบายเพิ่มเติมไว้ว่า ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยรายปี และความชื้นในอากาศเป็นตัวแปรสำคัญที่ทำให้ความรุนแรงของภัยแล้งเพิ่มขึ้น เนื่องจากบริเวณใดที่มีปริมาณน้ำฝนรายปีและมีความชื้นในอากาศมาก โอกาสในการเกิดและระดับความรุนแรงของภัยแล้งก็จะน้อยกว่าบริเวณที่มีปริมาณน้ำฝนและความชื้นในดินน้อยกว่า และกล่าวถึงปัจจัยความชื้นในดินจากลักษณะการอุ้มน้ำของดินว่า อนุภาคของดินเหนียวซึ่งเป็นอนุภาคที่ละเอียดที่สุดทำให้สามารถอุ้มน้ำได้มากส่งผลให้ความชื้นในดินสูงสุด โอกาสในการเกิดและระดับความรุนแรงภัยแล้งจึงน้อยกว่าดินที่มีอนุภาคเป็นดินร่วน และอนุภาคดินทรายตามลำดับ ในขณะที่สมพิศ (2546) ได้อธิบายปัจจัยด้านเขตชลประทานและความหนาแน่นของลำน้ำไว้ว่า ในบริเวณที่อยู่ในขอบเขตพื้นที่ชลประทานและมีความหนาแน่นของลำน้ำมาก จะมีระดับความรุนแรงของการเกิดภัยแล้งน้อยกว่าพื้นที่ที่อยู่นอกเขตชลประทานและมีความหนาแน่นของลำน้ำน้อยกว่า ซึ่งในการศึกษานี้จะวิเคราะห์พื้นที่เสี่ยงภัยแล้ง โดยใช้หลักการเบื้องต้นทางด้านระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ การซ้อนทับข้อมูล (Overlay) และการวิเคราะห์เชิงพื้นที่ (Spatial Analysis) และแบ่งพื้นที่เสี่ยงภัยแล้งเป็น 4 ระดับ คือ พื้นที่เสี่ยงภัยแล้งมาก พื้นที่เสี่ยงภัยแล้งปานกลาง พื้นที่เสี่ยงภัยแล้งน้อย และพื้นที่เสี่ยงภัยแล้งน้อยที่สุด ปัจจัยต่างๆ ในการวิเคราะห์หาพื้นที่เสี่ยงภัยแล้ง ประกอบด้วย (1) ปริมาณน้ำฝนรายปีเฉลี่ย (2) เขตชลประทานและแหล่งน้ำ (3) แหล่งน้ำใต้ดิน (4) พืชปกคลุมดิน (5) สภาพการระบายน้ำของดิน (6) ความหนาแน่นของลำน้ำในลุ่มน้ำย่อย (7) สถิติพื้นที่เกิดภัยแล้งในอดีต

จากปัจจัยที่เกี่ยวข้องทั้ง 7 ปัจจัย ในรูปแบบของระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ (GIS) นำมาซ้อนทับกันโดยกำหนดค่าถ่วงน้ำหนัก (Weighting) และการจัดลำดับค่าคะแนน (Rating) เพื่อใช้ในการกำหนดค่าความเสี่ยงในแต่ละระดับความเสี่ยง โดยกำหนดให้

- พื้นที่ที่มีความเสี่ยงสูง มีค่าคะแนนอยู่ในช่วง มากกว่า 80 คะแนน
- พื้นที่ที่มีความเสี่ยงปานกลาง มีค่าคะแนนอยู่ในช่วง 56 – 80 คะแนน
- พื้นที่ที่มีความเสี่ยงน้อย มีค่าคะแนนอยู่ในช่วง 30 – 55 คะแนน
- พื้นที่ที่มีความเสี่ยงน้อยมาก มีค่าคะแนนอยู่ในช่วง น้อยกว่า 30 คะแนน

ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา	ประเภทข้อมูล	คะแนน	น้ำหนักถ่วง	คะแนนเต็ม
1. ปริมาณน้ำฝนรายปีเฉลี่ย	< 500 มม.	4	6	24
	500 – 1,000 มม.	3		
	1,000 – 1,200 มม.	2		
	> 1,200 มม.	1		
2. เขตชลประทานและแหล่งน้ำ	นอกเขตชลประทาน 5 กม.	4	5	20
	นอกเขตชลประทาน 2 กม.	3		
	นอกเขตชลประทาน 1 กม.	2		
	ในเขตชลประทาน	1		
3. แหล่งน้ำใต้ดิน	มีน้ำใต้ดินน้อยเป็นหย่อม	4	4	16
	มีน้ำใต้ดินน้อย	3		
	มีน้ำใต้ดินปานกลาง	2		
	มีน้ำใต้ดินมากเป็นบริเวณกว้าง	1		
4. พืชปกคลุมดิน	ข้าว	4	3	12
	พืชไร่ พืชสวน	3		
	ไม้ยืนต้น	2		
	ป่าไม้ (บนเขา)	1		
5. สภาพการระบายน้ำของดิน	การระบายน้ำดี	4	3	12
	การระบายน้ำปานกลาง	3		
	การระบายน้ำเลว	2		
	การระบายน้ำเลวมาก	1		
6. ความหนาแน่นของลำน้ำในลุ่มน้ำย่อย	0.1 – 0.35 กม./1 ตร.กม.	4	2	8
	0.36 – 0.70 กม./1 ตร.กม.	3		
	0.71 – 1.00 กม./1ตร.กม.	2		
	> 1.00 กม./1 ตร.กม.	1		
7. สถิติพื้นที่เกิดภัยแล้งในอดีต	> 6 ครั้ง	4	2	8
	4 – 6 ครั้ง	3		
	2 – 4 ครั้ง	2		
	< 2 ครั้ง	1		
รวม				**100**

ผลการวิเคราะห์พื้นที่เสี่ยงภัยแล้ง แสดงดัง**รูปที่ 3.6-1** จังหวัดที่มีพื้นที่เสี่ยงภัยแล้งมาก มีจำนวน 52 จังหวัด โดยเรียงตามขนาดของพื้นที่ที่เสี่ยงภัยแล้งมาก จากมากไปน้อยแสดงดัง**ตารางที่ 3.6-1** จะพบว่าจังหวัดนครราชสีมามีพื้นที่เสี่ยงภัยแล้งมาก สูงสุดเป็นพื้นที่ 7,609.57 ตร.กม. คิดเป็น 11.01% ของพื้นที่เสี่ยงภัยแล้งมากทั้งหมด จังหวัดที่มีพื้นที่เสี่ยงภัยแล้งปานกลาง มีจำนวน 24 จังหวัด โดยเรียงตามขนาดของพื้นที่ที่เสี่ยงภัยแล้งปานกลาง จากมากไปน้อยแสดงดัง**ตารางที่ 3.6-2** จะพบว่าจังหวัดอุบลราชธานีมีพื้นที่เสี่ยงภัยแล้งปานกลาง สูงสุดเป็นพื้นที่ 5,362.64 ตร.กม. คิดเป็น 36.09% ของพื้นที่เสี่ยงภัยแล้งปานกลางทั้งหมด สำหรับจังหวัดที่มีพื้นที่เสี่ยงภัยแล้งน้อยและน้อยมากแสดงไว้ใน**ตารางที่ 3.6-3** และ**ตารางที่ 3.6-4** ตามลำดับ

รูปที่ 3.6-1 พื้นที่เสี่ยงภัยแล้ง

ตารางที่ 3.6-1 พื้นที่เสี่ยงภัยแล้ง ประเภทเสี่ยงมาก

จังหวัด	พื้นที่เสี่ยงภัยแล้ง (ตร.กม.)	
	เสี่ยงมาก	ร้อยละของพื้นที่ทั้งหมด
นครราชสีมา	7,609.57	11.01
บุรีรัมย์	4,806.62	6.95
สุรินทร์	4,804.22	6.95
ชัยภูมิ	4,759.99	6.88
ร้อยเอ็ด	3,689.95	5.34
อุดรธานี	3,068.39	4.44
ศรีสะเกษ	2,746.43	3.97
เพชรบูรณ์	2,579.63	3.73
กาญจนบุรี	2,439.40	3.53
เลย	2,391.26	3.46
กาฬสินธุ์	2,331.99	3.37
ขอนแก่น	2,283.53	3.30
มหาสารคาม	2,079.80	3.01
ลำปาง	1,918.99	2.78
นครสวรรค์	1,822.52	2.64
อุทัยธานี	1,498.86	2.17
กำแพงเพชร	1,399.73	2.02
ตาก	1,304.82	1.89
หนองบัวลำภู	1,246.80	1.80
ราชบุรี	1,240.11	1.79
ชลบุรี	1,223.25	1.77
เชียงใหม่	1,062.59	1.54
ประจวบคีรีขันธ์	974.60	1.41
อุตรดิตถ์	851.63	1.23
ลพบุรี	835.52	1.21
พิษณุโลก	802.72	1.16
เพชรบุรี	762.91	1.10

จังหวัด	พื้นที่เสี่ยงภัยแล้ง (ตร.กม.)	
	เสี่ยงมาก	ร้อยละของพื้นที่ทั้งหมด
สุโขทัย	739.10	1.07
ลำพูน	714.52	1.03
น่าน	685.71	0.99
พะเยา	564.66	0.82
ระยอง	499.00	0.72
แพร่	442.12	0.64
สุพรรณบุรี	400.40	0.58
สระแก้ว	370.73	0.54
ชัยนาท	323.50	0.47
สระบุรี	286.63	0.41
หนองคาย	257.51	0.37
ยโสธร	256.59	0.37
พิจิตร	250.18	0.36
ฉะเชิงเทรา	201.75	0.29
เชียงราย	194.32	0.28
อุบลราชธานี	183.54	0.27
แม่ฮ่องสอน	128.01	0.19
อ่างทอง	50.44	0.07
สิงห์บุรี	15.44	0.02
นครปฐม	11.97	0.02
ปราจีนบุรี	11.44	0.02
สมุทรปราการ	9.98	0.01
นครนายก	3.85	0.01
สมุทรสาคร	2.90	0.00
พระนครศรีอยุธยา	0.21	0.00
รวม	**69,140.30**	**100.00**

ตารางที่ 3.6-2 พื้นที่เสี่ยงภัยแล้ง ประเภทเสี่ยงปานกลาง

จังหวัด	พื้นที่เสี่ยงภัยแล้ง (ตร.กม.)	
	เสี่ยงปานกลาง	ร้อยละของพื้นที่ทั้งหมด
อุบลราชธานี	5,362.64	36.09
อุดรธานี	1,904.31	12.82
ศรีสะเกษ	1,523.96	10.26
สกลนคร	1,337.82	9.00
หนองคาย	1,066.79	7.18
บึงกาฬ	992.01	6.68
สระแก้ว	534.20	3.60
กาฬสินธุ์	404.13	2.72
ยโสธร	376.63	2.53
ร้อยเอ็ด	323.66	2.18
ฉะเชิงเทรา	257.43	1.73
ระยอง	231.35	1.56
ชลบุรี	127.00	0.85
เชียงราย	120.16	0.81
ประจวบคีรีขันธ์	90.49	0.61
อำนาจเจริญ	82.68	0.56
ปราจีนบุรี	66.49	0.45
นครราชสีมา	34.98	0.24
สระบุรี	11.97	0.08
นครนายก	4.99	0.03
เชียงใหม่	4.23	0.03
สุราษฎร์ธานี	0.95	0.01
สงขลา	0.21	0.00
สมุทรปราการ	0.04	0.00
รวม	**14,859.14**	**100.00**

ตารางที่ 3.6-3 พื้นที่เสี่ยงภัยแล้ง ประเภทเสี่ยงน้อย

จังหวัด	พื้นที่เสี่ยงภัยแล้ง (ตร.กม.)	
	เสี่ยงน้อย	ร้อยละของพื้นที่ทั้งหมด
อุบลราชธานี	2,560.21	21.91
อำนาจเจริญ	2,047.01	17.51
สกลนคร	1,427.61	12.22
ฉะเชิงเทรา	768.24	6.57
ปราจีนบุรี	672.33	5.75
มุกดาหาร	671.53	5.75
กาฬสินธุ์	569.54	4.87
บึงกาฬ	545.30	4.67
นครพนม	518.04	4.43
สระแก้ว	514.17	4.40
ร้อยเอ็ด	427.80	3.66
ยโสธร	340.17	2.91
จันทบุรี	179.22	1.53
ระยอง	132.76	1.14
ประจวบคีรีขันธ์	100.25	0.86
สงขลา	56.83	0.49
สุราษฎร์ธานี	50.01	0.43
เชียงราย	49.99	0.43
นครนายก	29.68	0.25
ชลบุรี	26.55	0.23
นครราชสีมา	0.05	0.00
อุดรธานี	0.00	0.00
ผลรวมทั้งหมด	**11,687.31**	**100.00**

ตารางที่ 3.6-4 พื้นที่เสี่ยงภัยแล้ง ประเภทเสี่ยงน้อยมาก

จังหวัด	พื้นที่เสี่ยงภัยแล้ง (ตร.กม.)	
	เสี่ยงน้อยมาก	ร้อยละของพื้นที่ทั้งหมด
เชียงใหม่	20,793.80	5.09
กาญจนบุรี	16,286.96	3.99
ตาก	15,594.90	3.82
นครราชสีมา	12,860.43	3.15
สุราษฎร์ธานี	12,857.19	3.15
แม่ฮ่องสอน	12,495.73	3.06
น่าน	11,397.35	2.79
เชียงราย	11,070.15	2.71
ลำปาง	10,527.88	2.58
เพชรบูรณ์	9,825.71	2.41
นครศรีธรรมราช	9,796.88	2.40
พิษณุโลก	9,763.71	2.39
เลย	8,048.37	1.97
ขอนแก่น	7,820.92	1.92
ชัยภูมิ	7,796.08	1.91
นครสวรรค์	7,576.89	1.86
กำแพงเพชร	7,170.77	1.76
สงขลา	7,149.65	1.75
อุบลราชธานี	7,081.64	1.73
อุตรดิตถ์	6,697.44	1.64
สกลนคร	6,480.28	1.59
แพร่	5,997.15	1.47
จันทบุรี	5,993.08	1.47
ชุมพร	5,944.99	1.46
สุโขทัย	5,910.42	1.45
อุดรธานี	5,888.67	1.44
พะเยา	5,460.46	1.34
สระแก้ว	5,407.33	1.32
เพชรบุรี	5,282.59	1.29
ลพบุรี	5,282.08	1.29
บุรีรัมย์	5,145.06	1.26
อุทัยธานี	5,134.09	1.26
ประจวบคีรีขันธ์	5,122.65	1.25
สุพรรณบุรี	4,947.97	1.21
ตรัง	4,839.91	1.19
นครพนม	4,816.84	1.18
กระบี่	4,787.24	1.17
ศรีสะเกษ	4,517.53	1.11

จังหวัด	พื้นที่เสี่ยงภัยแล้ง (ตร.กม.)	
	เสี่ยงน้อยมาก	ร้อยละของพื้นที่ทั้งหมด
นราธิวาส	4,449.75	1.09
ยะลา	4,382.52	1.07
ปราจีนบุรี	4,181.60	1.02
พิจิตร	4,045.60	0.99
พังงา	3,999.51	0.98
ฉะเชิงเทรา	3,944.89	0.97
ราชบุรี	3,893.61	0.95
สุรินทร์	3,806.33	0.93
ลำพูน	3,730.18	0.91
มหาสารคาม	3,468.94	0.85
มุกดาหาร	3,457.69	0.85
พัทลุง	3,357.83	0.82
กาฬสินธุ์	3,341.89	0.82
ร้อยเอ็ด	3,255.55	0.80
สระบุรี	3,168.17	0.78
ระนอง	3,067.34	0.75
ยโสธร	3,066.88	0.75
ชลบุรี	2,990.47	0.73
หนองบัวลำภู	2,802.27	0.69
ระยอง	2,765.64	0.68
ตราด	2,739.11	0.67
สตูล	2,634.07	0.65
พระนครศรีอยุธยา	2,472.22	0.61
บึงกาฬ	2,242.55	0.55
นครปฐม	2,091.27	0.51
ชัยนาท	2,078.91	0.51
นครนายก	2,075.44	0.51
ปัตตานี	1,922.05	0.47
หนองคาย	1,728.36	0.42
ปทุมธานี	1,504.88	0.37
อำนาจเจริญ	1,112.48	0.27
สมุทรปราการ	903.36	0.22
อ่างทอง	874.85	0.21
สมุทรสาคร	844.81	0.21
สิงห์บุรี	800.63	0.20
นนทบุรี	624.24	0.15
ภูเก็ต	502.41	0.12
สมุทรสงคราม	394.95	0.10
ผลรวมทั้งหมด	**408,294.04**	**100.00**

3.7 ยุทธศาสตร์

กรอบการดำเนินงานเกี่ยวกับการลดความเสี่ยงและจัดการภัยพิบัติแห่งชาติแสดงใน**รูปที่ 3.7-1** ซึ่งประกอบด้วยการวิเคราะห์ปัจจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับความเสี่ยง ได้แก่ สภาวะอันตราย (Hazards) โอกาสเสี่ยงภัย หรือภาวะคุกคาม (Exposures) ความอ่อนแอหรือความเปราะบางต่อความเสี่ยง (Vulnerabilities) และความสามารถในการรับมือความเสี่ยง (Capacities) ซึ่งเป็นปัจจัยที่สำคัญในการนำไปวางแผนและการดำเนินการ โดยหลักในการดำเนินงานจะให้ความสำคัญกับการป้องกันและบรรเทาผลกระทบจากภัยพิบัติ (Prevention and Mitigation) มากที่สุด รองลงมาได้แก่ การเตรียมพร้อมรับมือกับภัยพิบัติ (Preparedness) ซึ่งเมื่อได้ดำเนินการเชิงป้องกันดังกล่าวแล้ว กรณีมีภัยพิบัติเกิดขึ้นขนาดและระดับความรุนแรงของผลกระทบจะลดลง ส่งผลให้การให้ความช่วยเหลือเมื่อเกิดภัยพิบัติ (Response) และการฟื้นฟูบูรณะเพื่อให้กลับสู่สภาพเดิม (Rehabilitation and Recovery) ใช้เวลาและทรัพยากรน้อยลง ทั้งนี้ ในกรอบการดำเนินการจะต้องนำการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ (Disaster Risk Reduction) และการปรับตัวต่อสภาพการเปลี่ยนแปลงของภูมิอากาศ (Climate Change Adaptation) มาบูรณาการด้วย ทั้งในขั้นตอนของการวางแผนและการดำเนินการ

รูปที่ 3.7-1 กรอบแนวคิดการลดความเสี่ยง และการจัดการภัยแล้ง

ดังนั้น ยุทธศาสตร์การป้องกันและให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติตามแผนแม่บทป้องกันและบรรเทาภัยแล้ง ประกอบด้วย 4 ยุทธศาสตร์ แสดงไว้ใน**ตารางที่ 3.7-1** ถึง **ตารางที่ 3.7-4** โดยมีรายละเอียดดังนี้

3.7.1 ยุทธศาสตร์ที่ 1 การเตรียมการป้องกันและลดผลกระทบ

ยุทธศาสตร์การเตรียมการป้องกันและลดผลกระทบจากภัยแล้ง มีวัตถุประสงค์เพื่อปรับระบบการบริหารจัดการภัยแล้ง ให้มีขีดความสามารถในการเตรียมการเผชิญภัย ไว้ล่วงหน้าก่อนเกิดภัย เป็นการลดความรุนแรงและลดความสูญเสียจากภัยที่มีต่อประชาชนในพื้นที่เสี่ยงให้น้อยที่สุด

1) **มาตรการในการป้องกันและลดผลกระทบ** ประกอบด้วย 7 มาตรการ 18 กิจกรรมหลัก คือ

มาตรการที่ 1 การพัฒนาระบบคาดการณ์และเฝ้าระวังเพื่อการเตือนภัยแล้ง

กิจกรรมหลัก : จัดทำและพัฒนาระบบคาดการณ์ เตือนภัยและเฝ้าระวังภัย เพื่อสามารถประกาศแจ้งเตือนภัยจากความเสี่ยงที่จะเกิดภัยแล้งให้แก่ประชาชนที่อยู่ในพื้นที่เสี่ยงภัยแล้งทราบล่วงหน้า

: ศึกษาปัจจัยและเกณฑ์การประกาศพื้นที่ภัยแล้ง

หน่วยงานหลัก : กรมอุตุนิยมวิทยา, กรมชลประทาน, กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย และศูนย์เตือนภัยพิบัติแห่งชาติ,

หน่วยงานสนับสนุน : กรมทรัพยากรน้ำ, กรมทรัพยากรน้ำบาดาล, กรมส่งเสริมการเกษตร, การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย, การประปานครหลวง, การประปาส่วนภูมิภาค, กรมพัฒนาที่ดิน และกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น

มาตรการที่ 2 การจัดทำแผนที่พื้นที่เสี่ยงภัยแล้ง และพื้นที่เสี่ยงภัยแล้งซ้ำซาก

กิจกรรมหลัก : จัดทำแผนที่พื้นที่เสี่ยงภัยแล้งและพื้นที่เสี่ยงภัยแล้งซ้ำซาก เพื่อสามารถเชื่อมโยงและใช้ประโยชน์ข้อมูลแผนที่ที่เหมาะสมกับสถานการณ์ได้

: จัดทำฐานข้อมูลหมู่บ้านประสบภัยแล้งในระดับประเทศ และระดับจังหวัด

หน่วยงานหลัก : กรมทรัพยากรน้ำ, กรมทรัพยากรน้ำบาดาล, กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย และกรมชลประทาน

หน่วยงานสนับสนุน : กรมอุตุนิยมวิทยา, กรมพัฒนาที่ดิน, กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น , การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย, การประปานครหลวง, การประปาส่วนภูมิภาค, จังหวัด และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

มาตรการที่ 3 การพัฒนาระบบเครือข่ายเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการจัดการภัยแล้ง

กิจกรรมหลัก : จัดหาเครื่องมือ อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ คอมพิวเตอร์ สำหรับระบบปฏิบัติการอิเล็กทรอนิกส์สารสนเทศเพื่อการจัดการภัยแล้งให้ทันสมัยเหมาะสมมีประสิทธิภาพปฏิบัติงานได้จริง

: พัฒนาระบบเครือข่ายเทคโนโลยีสารสนเทศด้านการจัดการภัยแล้ง เพื่อให้เกิดการเชื่อมโยงข้อมูลสารสนเทศระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ และเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติการป้องกันและให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยให้เป็นไปได้อย่างรวดเร็ว ชัดเจน ตรงเป้าหมาย

หน่วยงานหลัก : กรมชลประทาน, กรมทรัพยากรน้ำ, กรมทรัพยากรน้ำบาดาล, กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

หน่วยงานสนับสนุน : กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร, หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

มาตรการที่ 4 การสร้างระบบเครือข่ายอาสาสมัคร และฐานข้อมูลเครือข่าย

กิจกรรมหลัก : จัดทำฐานข้อมูลของกำลังคนและเครื่องจักรเครื่องมือของหน่วยงานเครือข่ายต่าง ๆ และอาสาสมัคร

หน่วยงานหลัก : กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย, จังหวัด, องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

หน่วยงานสนับสนุน : กรมชลประทาน, กรมทรัพยากรน้ำ, การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย, การประปานครหลวง, การประปาส่วนภูมิภาค, หน่วยทหารในพื้นที่, องค์กรเอกชน/มูลนิธิ

มาตรการที่ 5 การพัฒนาแหล่งน้ำที่เหมาะกับสภาพทรัพยากรน้ำ ภูมิประเทศ เศรษฐกิจสังคม และสิ่งแวดล้อม (ด้านการเพิ่มปริมาณน้ำต้นทุน)

กิจกรรมหลัก : ทำการก่อสร้าง ปรับปรุง และฟื้นฟูแหล่งน้ำต่าง ๆ ได้แก่ อ่างเก็บน้ำ ฝาย พื้นที่แก้มลิง สระน้ำในไร่นา ขุดเจาะบ่อบาดาล และสถานีสูบน้ำ

: การปรับปรุงประสิทธิภาพการส่งน้ำ และลดความสูญเสียของการส่งน้ำของกิจกรรมการใช้น้ำทั้ง 4 ประเภท ได้แก่ ด้านการเกษตร ด้านอุปโภคบริโภค ด้านการท่องเที่ยว และด้านอุตสาหกรรมโรงงาน

: การบริหารความเสี่ยงด้านปริมาณน้ำ

: จัดหาแหล่งน้ำผิวดินและใต้ดินเพื่อการอุปโภคบริโภคให้เพียงพอ

: จัดหาและศึกษาความเป็นไปได้ในการใช้เทคโนโลยีอื่นเพื่อผลิตน้ำประปา เช่น การผลิตน้ำประปาจากน้ำทะเล เป็นต้น เนื่องจากสภาพภูมิประเทศมีแหล่งน้ำตามธรรมชาติไม่เพียงพอ ทำให้เกิดการขาดแคลนน้ำอุปโภคบริโภค

หน่วยงานหลัก : กรมชลประทาน, กรมทรัพยากรน้ำ, กรมทรัพยากรน้ำบาดาล, การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย, การประปานครหลวง, การประปาส่วนภูมิภาค และกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

หน่วยงานสนับสนุน : จังหวัด, องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

มาตรการที่ 6 การปรับปรุงประสิทธิผลของกลุ่มผู้ใช้น้ำ (ด้านความต้องการน้ำ)

กิจกรรมหลัก : ลดความสูญเสียที่เกิดจากการใช้น้ำ และให้ความรู้การใช้น้ำอย่างประหยัดและมีคุณค่า โดยปรับปรุงประสิทธิภาพการใช้น้ำของกลุ่มผู้ใช้น้ำภาคส่วนต่าง ๆ

: ปรับปรุงพันธุ์พืชให้สามารถทนกับสภาพความแห้งแล้ง และความเค็มจากสภาพดิน ที่เป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

: การลงทุนด้านเทคโนโลยีการประหยัดน้ำแบบนำกลับมาใช้ใหม่ (reuse, recycle)

หน่วยงานหลัก : กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, กรมชลประทาน, กรมทรัพยากรน้ำ, กรมทรัพยากรน้ำบาดาล, การประปานครหลวง, การประปาส่วนภูมิภาค, กรมส่งเสริมการเกษตร, กรมวิชาการเกษตร และกรมพัฒนาที่ดิน

หน่วยงานสนับสนุน : จังหวัด และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

มาตรการที่ 7 การลดผลกระทบและความเสียหายจากปัญหาภัยแล้ง

กิจกรรมหลัก : การลดผลกระทบจากภาคการเกษตร ได้แก่ การจัดโซนนิ่งภาคการเกษตร การปลูกพืชเชิงผสม การปรับเปลี่ยนวงรอบการเพาะปลูก การปรับปรุงสภาพดิน การประกันภัยพืชผล และการชดเชยความเสียหาย

: การลดผลกระทบจากภาคเศรษฐกิจและสังคม ได้แก่ การเพิ่มศักยภาพในการจัดการด้านกองทุนช่วยเหลือ การพัฒนาระบบประกันภัยพืชผล การสร้างตลาดสีเขียว (Green market) การลด water footprint ในการผลิตสินค้า การจัดการด้านการตลาด (Food mile) และการอบรมสร้างอาชีพทดแทน

: การลดผลกระทบทางสิ่งแวดล้อม ได้แก่ การประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA) การรักษาระบบนิเวศ และการเพิ่มศักยภาพแหล่งน้ำผิวดินและใต้ดิน

หน่วยงานหลัก : กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, กรมชลประทาน, กรมทรัพยากรน้ำ, กรมทรัพยากรน้ำบาดาล, กรมพัฒนาที่ดิน, กรมส่งเสริมการเกษตร, กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย, การประปานครหลวง, การประปาส่วนภูมิภาค, การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย และสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

หน่วยงานสนับสนุน : กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, จังหวัด และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

2) ตัวชี้วัดความสำคัญ (Key Performance Index : KPI)

(1) มีระบบคาดการณ์ เฝ้าระวังและเตือนภัยแล้ง เพื่อลดความเสี่ยงและความเสียหายต่อชีวิตและทรัพย์สิน ในระยะเวลา 3 ปี นับตั้งแต่เริ่มใช้แผนแม่บทป้องกันและบรรเทาภัยแล้งนี้

(2) มีฐานข้อมูลหมู่บ้านประสบภัยแล้งที่เกิดขึ้นแต่ละปี และพื้นที่เสี่ยงภัยแล้ง ทั้งระดับประเทศและระดับจังหวัด

(3) มีระบบปฏิบัติการอิเล็กทรอนิกส์สารสนเทศเพื่อการจัดการภัยแล้ง และการเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงาน สำหรับบริหารจัดการภัยแล้ง

(4) มีบัญชีเครื่องจักร เครื่องมือ และสิ่งที่ใช้สนับสนุนการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยแล้ง ของหน่วยงานต่าง ๆ และฐานข้อมูลเครือข่ายอาสาสมัคร

(5) มีโครงการพัฒนาแหล่งน้ำที่ช่วยเพิ่มปริมาณน้ำต้นทุน เพื่อใช้สนับสนุนด้านเกษตรกรรม อุปโภคบริโภค อุตสาหกรรมท่องเที่ยว และอุตสาหกรรมโรงงาน

(6) มีการปรับปรุงประสิทธิภาพการส่งน้ำ สำหรับกิจกรรมการใช้น้ำต่างๆ

(7) มีแผนงานบริหารจัดการน้ำในฤดูแล้ง และฤดูฝน ของอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่และขนาดกลาง เพื่อใช้บริหารความเสี่ยงด้านปริมาณน้ำ

(8) มีการประเมินผลการปรับปรุงประสิทธิภาพการใช้น้ำจากกลุ่มผู้ใช้น้ำภาคส่วนต่างๆ เพื่อลดความสูญเสียที่เกิดจากการใช้น้ำ

(9) มีแผนงานลดผลกระทบและความเสียหายจากปัญหาภัยแล้ง 3 ด้าน ประกอบด้วย การลดผลกระทบจากภาคการเกษตร การลดผลกระทบจากภาคเศรษฐกิจและสังคม การลดผลกระทบทางสิ่งแวดล้อม

3.7.2 ยุทธศาสตร์ที่ 2 การเตรียมพร้อมรับภัย

ยุทธศาสตร์การเตรียมพร้อมรับภัย มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างระบบการเตรียมความพร้อมและแนวทางการปฏิบัติในการรับมือกับภัยแล้งที่จะเกิดขึ้น และเพื่อลดภาระในการให้ความช่วยเหลือเมื่อเกิดภัย

1) มาตรการในการเตรียมความพร้อมรับภัย ประกอบด้วย 4 มาตรการ 11 กิจกรรมหลัก คือ

มาตรการที่ 1 การเตรียมพร้อมสำหรับการจัดหาน้ำ เพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัยแล้ง

กิจกรรมหลัก : การจัดเตรียมเครื่องจักรกลหนัก เครื่องมือ อุปกรณ์ รถยนต์บรรทุก เครื่องสูบน้ำ ถังเก็บน้ำสำหรับให้การช่วยเหลือ

: การประสานกันระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อเฝ้าระวังและแลกเปลี่ยนข้อมูล และติดตามสถานการณ์อย่างใกล้ชิด

: การเตรียมพร้อมของระบบสื่อสารสำหรับบัญชาการเหตุการณ์ เพื่อให้สามารถติดต่อสื่อสารกันได้ตลอดเวลา

หน่วยงานหลัก : กระทรวงมหาดไทย, กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร, กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย, หน่วยทหารในพื้นที่, จังหวัด และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

หน่วยงานสนับสนุน : กรมอุตุนิยมวิทยา, กรมชลประทาน, กรมทรัพยากรน้ำ, กรมทรัพยากรน้ำบาดาล, ศูนย์เตือนภัยพิบัติแห่งชาติ, การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย, การประปาส่วนภูมิภาค และการประปานครหลวง

มาตรการที่ 2 การจัดทำแผนปฏิบัติการป้องกันและบรรเทาภัยแล้ง

กิจกรรมหลัก : จัดทำแผนปฏิบัติการและงบประมาณ ระยะ 3 ปี ภายใต้แผนแม่บทป้องกันและบรรเทาภัยแล้ง เพื่อใช้เป็นกลไกในการขับเคลื่อนแผนแม่บทป้องกันและบรรเทาภัยแล้ง

: จัดทำแผนปฏิบัติการป้องกันและแก้ไขปัญหาภัยแล้งจังหวัดในทุกจังหวัด เพื่อให้การป้องกันและลดผลกระทบที่มีต่อผู้ประสบภัย เกิดการบูรณาการและมีทิศทางดำเนินงานที่เหมาะสม

หน่วยงานหลัก : กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย และจังหวัด

หน่วยงานสนับสนุน : องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

มาตรการที่ 3 จัดตั้งหน่วยฝึกอบรมและหน่วยบรรเทาทุกข์ให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยแล้ง

กิจกรรมหลัก : พัฒนาเครือข่ายชุมชน อาสาสมัครและประชาชน ให้มีความพร้อมสำหรับการป้องกันและลดผลกระทบจากภัยแล้ง

: จัดตั้งหน่วยบรรเทาทุกข์ให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยแล้ง

: จำลองสถานการณ์ภัยแล้ง และการฝึกซ้อมแผนในการสนธิกำลังเพื่อการจัดการภัยแล้ง

หน่วยงานหลัก : กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย และจังหวัด

หน่วยงานสนับสนุน : องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

มาตรการที่ 4 การส่งเสริมการเรียนรู้ในเรื่องการจัดการภัยแล้งในสถานศึกษา สถานประกอบการ และพื้นที่ที่เสี่ยงต่อการเกิดภัยแล้ง

กิจกรรมหลัก : เผยแพร่ความรู้ ฝึกอบรมให้แก่ชุมชน ท้องถิ่นที่อยู่ในพื้นที่เสี่ยงภัยแล้ง

: เพิ่มเนื้อหาเกี่ยวกับความรู้เรื่องปัญหาภัยแล้ง และสร้างความตระหนักเกี่ยวกับทรัพยากรน้ำที่มีความสำคัญในการดำรงชีพ และการใช้น้ำอย่างประหยัด ในหลักสูตรการศึกษา

: จัดทำบทความ เอกสารวิชาการ เพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับปัญหาภัยแล้ง การป้องกันและบรรเทาภัยแล้ง ให้แก่ประชาชนทั่วไปทางสื่อต่าง ๆ ทั้งโทรทัศน์ วิทยุ และสิ่งพิมพ์

หน่วยงานหลัก : กระทรวงศึกษาธิการ, สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย และจังหวัด

หน่วยงานสนับสนุน : กรมอุตุนิยมวิทยา, กรมชลประทาน, กรมทรัพยากรน้ำ, กรมทรัพยากรน้ำบาดาล, การประปานครหลวง, การประปาส่วนภูมิภาค, สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัด, องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

2) ตัวชี้วัดความสำคัญ (Key Performance Index : KPI)

(1) มีการจัดซื้อเครื่องจักรกล เครื่องมือ อุปกรณ์ สำหรับให้การช่วยเหลือจากปัญหาภัยแล้ง ได้อย่างน้อยร้อยละ 50 ของแผนการจัดซื้อเครื่องจักรกลของกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย หรือของกองทัพ หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ภายใน 2 ปี นับแต่เริ่มใช้แผนแม่บทป้องกันและบรรเทาภัยแล้งนี้

(2) มีแผนปฏิบัติการและงบประมาณ ระยะ 3 ปี ภายใต้แผนแม่บทป้องกันและบรรเทาภัยแล้ง โดยจัดทำภายหลังคณะรัฐมนตรีอนุมัติให้ใช้แผนแม่บทป้องกันและบรรเทาภัยแล้ง

(3) มีแผนปฏิบัติการป้องกันและแก้ไขปัญหาภัยแล้งจังหวัดในแต่ละจังหวัด อย่างน้อยร้อยละ 60 ของจังหวัดที่เคยประสบภัยแล้ง ภายใน 2 ปี

(4) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่เสี่ยงภัยแล้ง มีการฝึกการป้องกันและบรรเทาภัยแล้ง ร้อยละ 100 ภายในระยะเวลา 5 ปี นับแต่เริ่มใช้แผนแม่บทป้องกันและบรรเทาภัยแล้งนี้

(5) มีการจัดทำบทความและสื่อให้ความรู้เกี่ยวกับภัยแล้ง เผยแพร่แก่นักเรียน นักศึกษา และประชาชน เพื่อสร้างความตระหนักเป็นประจำทุกปี

3.7.3 ยุทธศาสตร์ที่ 3 การจัดการในภาวะฉุกเฉิน

ยุทธศาสตร์การจัดการในภาวะฉุกเฉิน มีวัตถุประสงค์เพื่อเตรียมการที่จำเป็นให้สามารถเผชิญและจัดการภัยพิบัติต่างๆ ที่เกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพทันที และให้การปฏิบัติการในภาวะฉุกเฉินเป็นไปอย่างมีระบบ ชัดเจน ไม่สับสน และลดความสูญเสียจากการเกิดภัยแล้งให้เหลือน้อยที่สุด

1) **มาตรการในการจัดการในภาวะฉุกเฉิน** ประกอบด้วย 4 มาตรการ 11 กิจกรรมหลัก คือ

มาตรการที่ 1 การจัดตั้งศูนย์บัญชาการเหตุการณ์ทุกระดับ

กิจกรรมหลัก : จัดตั้งศูนย์บัญชาการป้องกันและบรรเทาภัยแล้งระดับชาติ ระดับจังหวัด และระดับท้องถิ่น ตามความรุนแรงของภัยแล้ง

: ประกาศเขตพื้นที่ประสบภัยแล้ง

: การประเมินความเสียหาย (Damage Assessment)

: การประเมินความต้องการ (Need Assessment)

หน่วยงานหลัก : คณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ/เขตท้องถิ่น และจังหวัด

หน่วยงานสนับสนุน : กรมชลประทาน, กรมทรัพยากรน้ำ, กรมทรัพยากรน้ำบาดาล, กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย, การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย, การประปานครหลวง, การประปาส่วนภูมิภาค, กองทัพ, องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น, มูลนิธิ, องค์กรเอกชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

มาตรการที่ 2 การเชื่อมโยงระบบติดต่อสื่อสารระหว่างหน่วยงานให้ใช้งานได้ตลอดเวลา

กิจกรรมหลัก : การใช้คลื่นความถี่ของโทรศัพท์ที่สำรองไว้ใช้งานกรณีฉุกเฉิน

: การใช้คลื่นวิทยุความถี่เดียวกันของทุกหน่วยในศูนย์บัญชาการเหตุการณ์

หน่วยงานหลัก : กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร, จังหวัด และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

หน่วยงานสนับสนุน : กองทัพ, กระทรวงมหาดไทย, กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

มาตรการที่ 3 การสนธิกำลังเข้าช่วยเหลือและควบคุมเหตุการณ์

กิจกรรมหลัก : การจัดสนธิกำลังของหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัยแล้งอย่างเป็นระบบ

: การจัดตั้งศูนย์รับบริจาคน้ำดื่ม และปัจจัยสี่เพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัย

: จัดระบบบริการด้านการแพทย์และสาธารณสุข เพื่อรักษาพยาบาลและฟื้นฟูทางด้านจิตใจ จากผลกระทบของปัญหาภัยแล้ง

หน่วยงานหลัก : กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย, กรมสุขภาพจิต, จังหวัด, หน่วยทหารในพื้นที่ และโรงพยาบาลในพื้นที่

หน่วยงานสนับสนุน : กระทรวงสาธารณสุข, องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น, มูลนิธิ, องค์กรเอกชน, อาสาสมัคร และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

มาตรการที่ 4 การประชาสัมพันธ์

กิจกรรมหลัก : การจัดตั้งศูนย์ประชาสัมพันธ์เพื่อทำข่าวสถานการณ์ภัยแล้ง และเผยแพร่ให้สาธารณชนทราบทุกระยะของการคลี่คลายสถานการณ์ภัยแล้ง

: การจัดทำ Website เพื่อให้ข้อมูลต่างๆ เกี่ยวกับสถานการณ์ภัยแล้งและพื้นที่ประสบภัย

หน่วยงานหลัก : กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย, กรมประชาสัมพันธ์, องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และจังหวัด

หน่วยงานสนับสนุน : กรมชลประทาน, กรมทรัพยากรน้ำ, กรมทรัพยากรน้ำบาดาล, การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย, การประปานครหลวง, การประปาส่วนภูมิภาค, สถานีโทรทัศน์ และสถานีวิทยุ

2) ตัวชี้วัดความสำคัญ (Key Performance Index : KPI)

(1) มีการจัดตั้งศูนย์บัญชาการเหตุการณ์ในแต่ละพื้นที่ เมื่อเกิดภัยแล้ง

(2) มีการเชื่อมโยงระบบสื่อสารระหว่างหน่วยงานให้ใช้งานได้ขณะเกิดภัย

(3) ประชาชนผู้ประสบภัยได้รับการช่วยเหลือเบื้องต้นภายใน 24 ชั่วโมง

(4) ประชาชนได้รับทราบข้อมูลข่าวสารสถานการณ์ภัยแล้งที่เกิดขึ้นอย่างถูกต้องและต่อเนื่อง

3.7.4 ยุทธศาสตร์ที่ 4 การจัดการหลังการเกิดภัย

ยุทธศาสตร์การจัดการหลังการเกิดภัย มีวัตถุประสงค์เพื่อบรรเทาทุกข์ขั้นต้นแก่ผู้ประสบภัยโดยเร็ว ต่อเนื่อง และมีประสิทธิภาพ และให้การสงเคราะห์ช่วยเหลือผู้ประสบภัย ให้สามารถดำรงชีวิตได้ตามปัจจัยสี่และเพื่อฟื้นฟูบูรณะพื้นที่ประสบภัยให้กลับสู่สภาพปกติโดยเร็ว

1) มาตรการในการจัดการหลังเกิดภัย ประกอบด้วย 4 มาตรการ 10 กิจกรรมหลัก คือ

มาตรการที่ 1 การให้ความช่วยเหลือและสงเคราะห์ผู้ประสบภัย

กิจกรรมหลัก : การให้ความช่วยเหลือทางด้านการเงินแก่เกษตรกรผู้ได้รับผลกระทบจากภัยแล้ง

: การให้คำปรึกษาทางด้านอาชีพ

หน่วยงานหลัก : กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย จังหวัด และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

หน่วยงานสนับสนุน : กระทรวงอุตสาหกรรม และกระทรวงแรงงาน

มาตรการที่ 2 การรายงานและติดตามประเมินผล

กิจกรรมหลัก : การสำรวจพื้นที่ที่ประสบภัยแล้ง ในระดับจำนวนครัวเรือน หมู่บ้าน ตำบล อำเภอ ของจังหวัดที่ประสบภัยแล้ง ทั้งในด้านอุปโภคบริโภค และด้านเกษตรกรรม และการให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ประสบภัย

: จัดทำรายงานความเสียหายที่เกิดจากภัยแล้ง

: การติดตามประเมินผลการสงเคราะห์ผู้ประสบภัยและการฟื้นฟูพื้นที่ประสบภัย

หน่วยงานหลัก : กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

หน่วยงานสนับสนุน : จังหวัด และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

มาตรการที่ 3 การเรียนรู้จากสถานการณ์ภัยแล้งที่เกิดขึ้น

กิจกรรมหลัก : การจัดทำสรุปบทเรียน ทั้งข้อดีและข้อที่ควรต้องปรับปรุงจากการบริหารจัดการภัยแล้ง

: ปรับปรุงและทบทวนระเบียบวิธีปฏิบัติในการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยแล้ง ให้เอื้ออำนวยต่อการปฏิบัติการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยได้อย่างมีประสิทธิผล

หน่วยงานหลัก : กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

หน่วยงานสนับสนุน : จังหวัด และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

มาตรการที่ 4 การจัดทำแผนฟื้นฟูความมั่นคงของมนุษย์ ทั้งด้านการมีงานทำ คุณภาพชีวิต และสภาพจิตใจ

กิจกรรมหลัก : จัดโครงการฟื้นฟูสภาพจิตใจของผู้ประสบภัย

: จัดหาอาชีพและการฝึกสอนอาชีพ เพื่อเป็นรายได้อีกทางหนึ่ง

หน่วยงานหลัก : กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, กรมสุขภาพจิต, กรมการจัดหางาน, กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน, จังหวัด และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

หน่วยงานสนับสนุน : หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

2) ตัวชี้วัดความสำคัญ (Key Performance Index : KPI)

(1) มีการให้ความช่วยเหลือและสงเคราะห์ผู้ประสบภัยให้มีความพึงพอใจได้ร้อยละ 80 เมื่อเกิดความเสียหายจากเหตุการณ์ภัยแล้ง

(2) มีรายงานพื้นที่ที่ประสบภัยแล้งระดับหมู่บ้าน และการให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ประสบภัย เป็นประจำทุกปี

(3) มีรายงานการเรียนรู้จากสถานการณ์ภัยแล้งที่เกิดขึ้น และแนวทางการปรับปรุงระเบียบวิธีปฏิบัติในการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัย

(4) มีแผนงานการจัดหาแหล่งน้ำผิวดินและใต้ดิน เพื่อการอุปโภคบริโภคให้เพียงพอในพื้นที่ที่ประสบภัยแล้งซ้ำซาก

ตารางที่ 3.7-1 ยุทธศาสตร์ที่ 1 การเตรียมการป้องกันและลดผลกระทบ

มาตรการ	กิจกรรมหลัก	หน่วยงานหลัก	หน่วยงานสนับสนุน
1.1 การพัฒนาระบบคาดการณ์และเฝ้าระวังเพื่อการเตือนภัยแล้ง	1.1.1 จัดทำและพัฒนาระบบคาดการณ์ เตือนภัยและเฝ้าระวังภัย เพื่อสามารถประกาศแจ้งเตือนภัยจากความเสี่ยงที่จะเกิดภัยแล้งให้แก่ประชาชนที่อยู่ในพื้นที่เสี่ยงภัยแล้งทราบล่วงหน้า	- กรมอุตุนิยมวิทยา - กรมชลประทาน - กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย - กรมทรัพยากรน้ำ - กรมทรัพยากรน้ำบาดาล - ศูนย์เตือนภัยพิบัติแห่งชาติ	- การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย - การประปานครหลวง - การประปาส่วนภูมิภาค - กรมพัฒนาที่ดิน - กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น
	1.1.2 ศึกษาปัจจัยและเกณฑ์การประกาศพื้นที่ภัยแล้ง	- กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย - กรมส่งเสริมการเกษตร	- กรมอุตุนิยมวิทยา - กรมชลประทาน - กรมทรัพยากรน้ำ - กรมทรัพยากรน้ำบาดาล
1.2 การจัดทำแผนที่พื้นที่เสี่ยงภัยแล้งและพื้นที่เสี่ยงภัยแล้งซ้ำซาก	1.2.1 จัดทำแผนที่พื้นที่เสี่ยงภัยแล้งและพื้นที่เสี่ยงภัยแล้งซ้ำซาก เพื่อสามารถเชื่อมโยงและใช้ประโยชน์ข้อมูลแผนที่ที่เหมาะสมกับสถานการณ์ได้	- กรมทรัพยากรน้ำ - กรมทรัพยากรน้ำบาดาล - กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย - กรมชลประทาน	- กรมอุตุนิยมวิทยา - กรมพัฒนาที่ดิน - การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย - การประปานครหลวง - การประปาส่วนภูมิภาค
	1.2.2 จัดทำฐานข้อมูลหมู่บ้านประสบภัยแล้งในระดับประเทศ และระดับจังหวัด	- กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย	- จังหวัด - กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น - องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ตารางที่ 3.7-1 ยุทธศาสตร์ที่ 1 การป้องกันและลดผลกระทบ (ต่อ)

มาตรการ	กิจกรรมหลัก	หน่วยงานหลัก	หน่วยงานสนับสนุน
1.3 การพัฒนาระบบเครือข่ายเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการจัดการภัยแล้ง	1.3.1 จัดหาเครื่องมือ อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ คอมพิวเตอร์ สำหรับระบบปฏิบัติการอิเล็กทรอนิกส์สารสนเทศเพื่อการจัดการภัยแล้งให้ทันสมัยเหมาะสมมีประสิทธิภาพปฏิบัติงานได้จริง	- กรมชลประทาน - กรมทรัพยากรน้ำ - กรมทรัพยากรน้ำบาดาล - กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย - ศูนย์เตือนภัยพิบัติแห่งชาติ	- หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
	1.3.2 พัฒนาระบบเครือข่ายเทคโนโลยีสารสนเทศด้านการจัดการภัยแล้ง เพื่อให้เกิดการเชื่อมโยงข้อมูลสารสนเทศระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ และเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติการป้องกันและให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยให้เป็นไปได้อย่างรวดเร็ว ชัดเจน ตรงเป้าหมาย	- กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย - กรมชลประทาน - กรมทรัพยากรน้ำ - กรมทรัพยากรน้ำบาดาล	- กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร
1.4 การสร้างระบบเครือข่ายอาสาสมัครและฐานข้อมูลเครือข่าย	1.4.1 จัดทำฐานข้อมูลของกำลังคนและเครื่องจักรเครื่องมือของหน่วยงาน เครือข่ายต่าง ๆ และอาสาสมัคร	- กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย - จังหวัด - องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	- กรมชลประทาน - กรมทรัพยากรน้ำ - การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย - การประปานครหลวง - การประปาส่วนภูมิภาค - หน่วยทหารในพื้นที่ - องค์กรเอกชน/มูลนิธิ

ตารางที่ 3.7-1 ยุทธศาสตร์ที่ 1 การป้องกันและลดผลกระทบ (ต่อ)

มาตรการ	กิจกรรมหลัก	หน่วยงานหลัก	หน่วยงานสนับสนุน
1.5 การพัฒนาแหล่งน้ำที่เหมาะกับสภาพทรัพยากรน้ำ ภูมิประเทศ เศรษฐกิจสังคม และสิ่งแวดล้อม (ด้านการเพิ่มปริมาณน้ำต้นทุน)	1.5.1 ทำการก่อสร้าง ปรับปรุง และฟื้นฟูแหล่งน้ำต่างๆ ได้แก่ อ่างเก็บน้ำ ฝาย พื้นที่แก้มลิง สระน้ำในไร่นา ขุดเจาะบ่อบาดาล และสถานีสูบน้ำ	- กรมชลประทาน - กรมทรัพยากรน้ำ - กรมทรัพยากรน้ำบาดาล - การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย - การประปานครหลวง - การประปาส่วนภูมิภาค - กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย	- จังหวัด - องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น - หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
	1.5.2 การปรับปรุงประสิทธิภาพการส่งน้ำ และลดความสูญเสียของการส่งน้ำ ของกิจกรรมการใช้น้ำทั้ง 4 ประเภท ได้แก่ ด้านการเกษตร ด้านอุปโภคบริโภค ด้านการท่องเที่ยว และด้านอุตสาหกรรมโรงงาน	- กรมชลประทาน - กรมทรัพยากรน้ำ - กรมทรัพยากรน้ำบาดาล - การประปานครหลวง - การประปาส่วนภูมิภาค	- จังหวัด - องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
	1.5.3 การบริหารความเสี่ยงด้านปริมาณน้ำ	- กรมชลประทาน - กรมทรัพยากรน้ำ - กรมทรัพยากรน้ำบาดาล - การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย - การประปานครหลวง - การประปาส่วนภูมิภาค	- กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย - หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
	1.5.4 จัดหาแหล่งน้ำผิวดินและใต้ดินเพื่อการอุปโภคบริโภคให้เพียงพอ	- กรมชลประทาน - กรมทรัพยากรน้ำ - กรมทรัพยากรน้ำบาดาล - การประปานครหลวง - การประปาส่วนภูมิภาค - กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย	- จังหวัด - องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น - หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ตารางที่ 3.7-1 ยุทธศาสตร์ที่ 1 การป้องกันและลดผลกระทบ (ต่อ)

มาตรการ	กิจกรรมหลัก	หน่วยงานหลัก	หน่วยงานสนับสนุน
	1.5.5 จัดหาและศึกษาความเป็นไปได้ในการใช้เทคโนโลยีอื่นเพื่อผลิตน้ำประปา เช่น การผลิตน้ำประปาจากน้ำทะเล เป็นต้น เนื่องจากสภาพภูมิประเทศมีแหล่งน้ำตามธรรมชาติไม่เพียงพอ ทำให้เกิดการขาดแคลนน้ำอุปโภคบริโภค	- การประปาส่วนภูมิภาค - กรมทรัพยากรน้ำ	- จังหวัด - องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
1.6 การปรับปรุงประสิทธิผลของกลุ่มผู้ใช้น้ำ (ด้านความต้องการน้ำ)	1.6.1 ลดความสูญเสียที่เกิดจากการใช้น้ำ และให้ความรู้การใช้น้ำอย่างประหยัด และมีคุณค่า โดยปรับปรุงประสิทธิภาพการใช้น้ำของกลุ่มผู้ใช้น้ำภาคส่วนต่าง ๆ	- กรมชลประทาน - กรมทรัพยากรน้ำ - กรมทรัพยากรน้ำบาดาล - การประปานครหลวง - การประปาส่วนภูมิภาค	- จังหวัด - องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
	1.6.2 ปรับปรุงพันธุ์พืชให้สามารถทนกับสภาพความแห้งแล้ง และความเค็ม จากสภาพดินที่เป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ	- กรมส่งเสริมการเกษตร - กรมวิชาการเกษตร - กรมพัฒนาที่ดิน	- จังหวัด - กรมชลประทาน - องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น - กรมทรัพยากรน้ำ -กรมทรัพยากรน้ำบาดาล
	1.6.3 การลงทุนด้านเทคโนโลยีการประหยัดน้ำแบบนำกลับมาใช้ใหม่ (reuse, recycle)	- กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี	- จังหวัด - กรมชลประทาน - กรมส่งเสริมการเกษตร - กรมวิชาการเกษตร - องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ตารางที่ 3.7-1 ยุทธศาสตร์ที่ 1 การป้องกันและลดผลกระทบ (ต่อ)

มาตรการ	กิจกรรมหลัก	หน่วยงานหลัก	หน่วยงานสนับสนุน
1.7 การลดผลกระทบและความเสียหายจากปัญหาภัยแล้ง	1.7.1 การลดผลกระทบจากภาคการเกษตร ได้แก่ การจัดโซนนิ่งภาคการเกษตร การปลูกพืชเชิงผสม การปรับเปลี่ยนวงรอบการเพาะปลูก การปรับปรุงสภาพดิน การประกันภัยพืชผล และการชดเชยความเสียหาย	- กรมชลประทาน - กรมทรัพยากรน้ำ - กรมทรัพยากรน้ำบาดาล - กรมพัฒนาที่ดิน - กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย - กรมส่งเสริมการเกษตร	- จังหวัด - องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
	1.7.2 การลดผลกระทบจากภาคเศรษฐกิจและสังคม ได้แก่ การเพิ่มศักยภาพในการจัดการด้านกองทุนช่วยเหลือ การพัฒนาระบบประกันภัยพืชผล การสร้างตลาดสีเขียว (Green market) การลด water footprint ในการผลิตสินค้า การจัดการด้านการตลาด Food mile และการอบรมสร้างอาชีพทดแทน	- กระทรวงเกษตรและสหกรณ์	- จังหวัด - องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น - กรมทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
	1.7.3 การลดผลกระทบทางสิ่งแวดล้อม ได้แก่ การประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA) การรักษาระบบนิเวศน์ และการเพิ่มศักยภาพแหล่งน้ำผิวดินและใต้ดิน	- กรมชลประทาน - กรมทรัพยากรน้ำ - กรมทรัพยากรน้ำบาดาล - การประปานครหลวง - การประปาส่วนภูมิภาค - สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม - การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย	- จังหวัด - องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ตารางที่ 3.7-2 ยุทธศาสตร์ที่ 2 การเตรียมพร้อมรับภัย

มาตรการ	กิจกรรมหลัก	หน่วยงานหลัก	หน่วยงานสนับสนุน
2.1 การเตรียมพร้อมสำหรับการจัดหาน้ำเพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัยแล้ง	2.1.1 การจัดเตรียมเครื่องจักรกลหนัก เครื่องมืออุปกรณ์ รถยนต์บรรทุก เครื่องสูบน้ำ ถังเก็บน้ำสำหรับให้การช่วยเหลือ	- กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย - จังหวัด - องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	- กรมชลประทาน - หน่วยทหารในพื้นที่ - การประปาส่วนภูมิภาค - การประปานครหลวง - กรมทรัพยากรน้ำ - กรมทรัพยากรน้ำบาดาล - การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย
	2.1.2 การประสานกันระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อเฝ้าระวังและแลกเปลี่ยนข้อมูล และติดตามสถานการณ์อย่างใกล้ชิด	- กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย	- กรมอุตุนิยมวิทยา - กรมชลประทาน - กรมทรัพยากรน้ำ - กรมทรัพยากรน้ำบาดาล - ศูนย์เตือนภัยพิบัติแห่งชาติ - การประปาส่วนภูมิภาค - การประปานครหลวง - การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย
	2.1.3 การเตรียมพร้อมของระบบสื่อสารสำหรับบัญชาการเหตุการณ์ เพื่อให้สามารถติดต่อสื่อสารกันได้ตลอดเวลา	- กระทรวงมหาดไทย - กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร - กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย - องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น - จังหวัด	- หน่วยทหารในพื้นที่

ตารางที่ 3.7-2 ยุทธศาสตร์ที่ 2 การเตรียมพร้อมรับภัย (ต่อ)

มาตรการ	กิจกรรมหลัก	หน่วยงานหลัก	หน่วยงานสนับสนุน
2.2 การจัดทำแผนปฏิบัติการป้องกันและบรรเทาภัยแล้ง	2.2.1 จัดทำแผนปฏิบัติการและงบประมาณ ระยะ 3 ปี ภายใต้แผนแม่บทป้องกันและบรรเทาภัยแล้ง เพื่อใช้เป็นกลไกในการขับเคลื่อนแผนแม่บทป้องกันและบรรเทาภัยแล้ง	- กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย	- จังหวัด - องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น - หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
	2.2.2 จัดทำแผนปฏิบัติการฉุกเฉินแก้ไขปัญหาภัยแล้ง ระดับจังหวัด ในทุกจังหวัด เพื่อให้การป้องกันและลดผลกระทบที่มีต่อผู้ประสบภัย เกิดการบูรณาการและมีทิศทางดำเนินงานที่เหมาะสม	- จังหวัด	- องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น - กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย - หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
2.3 จัดตั้งหน่วยฝึกอบรมและหน่วยบรรเทาทุกข์ให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยแล้ง	2.3.1 พัฒนาเครือข่ายชุมชน อาสาสมัครและประชาชน ให้มีความพร้อมสำหรับการป้องกันและลดผลกระทบจากภัยแล้ง	- จังหวัด	- กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย - องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น - หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
	2.3.2 จัดตั้งหน่วยบรรเทาทุกข์ให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยแล้ง	- กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย - จังหวัด	- องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น - หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
	2.3.3 จำลองสถานการณ์ภัยแล้ง และการฝึกซ้อมแผนในการสนธิกำลัง เพื่อการจัดการภัยแล้ง	- กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย - จังหวัด	- องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น - หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ตารางที่ 3.7-2 ยุทธศาสตร์ที่ 2 การเตรียมพร้อมรับภัย (ต่อ)

มาตรการ	กิจกรรมหลัก	หน่วยงานหลัก	หน่วยงานสนับสนุน
2.4 การส่งเสริมการเรียนรู้ในเรื่องการจัดการภัยแล้งในสถานศึกษา สถานประกอบการ และพื้นที่ที่เสี่ยงต่อการเกิดภัยแล้ง	2.4.1 เผยแพร่ความรู้ ฝึกอบรมให้แก่ชุมชน ท้องถิ่นที่อยู่ในพื้นที่เสี่ยงภัยแล้ง	- จังหวัด	- กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย - องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น - กรมชลประทาน - กรมทรัพยากรน้ำ - กรมทรัพยากรน้ำบาดาล - การประปาส่วนภูมิภาค - การประปานครหลวง - สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและและสิ่งแวดล้อมจังหวัด
	2.4.2 เพิ่มเนื้อหาเกี่ยวกับความรู้เรื่องปัญหาภัยแล้งและสร้างความตระหนักเกี่ยวกับทรัพยากรน้ำที่มีความสำคัญในการดำรงชีพ และการใช้น้ำอย่างประหยัด ในหลักสูตรการศึกษา	- กระทรวงศึกษาธิการ - สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา	- กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย - กรมชลประทาน - กรมทรัพยากรน้ำ - กรมทรัพยากรน้ำบาดาล - การประปาส่วนภูมิภาค - การประปานครหลวง
	2.4.3 จัดทำบทความ เอกสารวิชาการ เพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับปัญหาภัยแล้ง การป้องกันและบรรเทาภัยแล้ง ให้แก่ประชาชนทั่วไปทางสื่อต่างๆ ทั้งโทรทัศน์ วิทยุ และสิ่งพิมพ์	- กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย - กรมอุตุนิยมวิทยา - กรมชลประทาน - กรมทรัพยากรน้ำ - กรมทรัพยากรน้ำบาดาล - การประปานครหลวง - การประปาส่วนภูมิภาค	- จังหวัด - องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น - หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ตารางที่ 3.7-3 ยุทธศาสตร์ที่ 3 การจัดการในภาวะฉุกเฉิน

มาตรการ	กิจกรรมหลัก	หน่วยงานหลัก	หน่วยงานสนับสนุน
3.1 การจัดตั้งศูนย์บัญชาการเหตุการณ์ทุกระดับ	3.1.1 จัดตั้งศูนย์บัญชาการป้องกันและบรรเทาภัยแล้งระดับชาติ ระดับจังหวัด และระดับท้องถิ่น ตามความรุนแรงของภัยแล้ง	- คณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ/เขตท้องถิ่น - กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย - กองทัพ	- กรมชลประทาน - กรมทรัพยากรน้ำ - กรมทรัพยากรน้ำบาดาล - การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย - การประปานครหลวง - การประปาส่วนภูมิภาค - องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น - มูลนิธิ และองค์กรเอกชน - หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
	3.1.2 ประกาศเขตพื้นที่ประสบภัยแล้ง	- จังหวัด	- กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย
	3.1.3 การประเมินความเสียหาย (Damage Assessment)	- จังหวัด	- กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย - องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
	3.1.4 การประเมินความต้องการ (Need Assessment)	- จังหวัด	- กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย - องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
3.2 การเชื่อมโยงระบบติดต่อสื่อสารระหว่างหน่วยงานให้ใช้งานได้ตลอดเวลา	3.2.1 การใช้คลื่นความถี่ของโทรศัพท์ที่สำรองไว้ใช้งานกรณีฉุกเฉิน	- กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร - จังหวัด	- กองทัพ - กระทรวงมหาดไทย

ตารางที่ 3.7-3 ยุทธศาสตร์ที่ 3 การจัดการในภาวะฉุกเฉิน (ต่อ)

มาตรการ	กิจกรรมหลัก	หน่วยงานหลัก	หน่วยงานสนับสนุน
	3.2.2 การใช้คลื่นวิทยุความถี่เดียวกันของทุกหน่วยในศูนย์บัญชาการเหตุการณ์	- จังหวัด - องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	- กองทัพ - กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย - หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
3.3 การสนธิกำลังเข้าช่วยเหลือและควบคุมเหตุการณ์	3.3.1 การจัดสนธิกำลังของหน่วยงานต่างๆ เพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัยแล้งอย่างเป็นระบบ	- กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย - จังหวัด - หน่วยทหารในพื้นที่	- องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น - มูลนิธิ องค์กรเอกชน และอาสาสมัคร - หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
	3.3.2 การจัดตั้งศูนย์รับบริจาคน้ำดื่ม และปัจจัยสี่เพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัย	- กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย - จังหวัด	-
	3.3.3 จัดระบบบริการด้านการแพทย์และสาธารณสุขเพื่อรักษาพยาบาล และฟื้นฟูทางด้านจิตใจจากผลกระทบของปัญหาภัยแล้ง	- โรงพยาบาลในพื้นที่ - กรมสุขภาพจิต	- กระทรวงสาธารณสุข
3.4 การประชาสัมพันธ์	3.4.1 การจัดตั้งศูนย์ประชาสัมพันธ์เพื่อทำข่าวสถานการณ์ภัยแล้ง และเผยแพร่ให้สาธารณชนทราบทุกระยะของการคลี่คลายสถานการณ์ภัยแล้ง	- กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย - กรมประชาสัมพันธ์	- จังหวัด - องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น - สถานีโทรทัศน์ - สถานีวิทยุ
	3.4.2 การจัดทำ Website เพื่อให้ข้อมูลต่างๆ เกี่ยวกับสถานการณ์ภัยแล้ง และพื้นที่ประสบภัย	- กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย - จังหวัด - องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	- กรมชลประทาน - กรมทรัพยากรน้ำ - กรมทรัพยากรน้ำบาดาล - การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย - การประปานครหลวง - การประปาส่วนภูมิภาค

ตารางที่ 3.7-4 ยุทธศาสตร์ที่ 4 การจัดการหลังการเกิดภัย

มาตรการ	กิจกรรมหลัก	หน่วยงานหลัก	หน่วยงานสนับสนุน
4.1 การให้ความช่วยเหลือและสงเคราะห์ผู้ประสบภัย	4.1.1 การให้ความช่วยเหลือทางด้านการเงินแก่เกษตรกรผู้ได้รับผลกระทบจากภัยแล้ง	- กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ - กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย	- จังหวัด - องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
	4.1.2 การให้คำปรึกษาทางด้านอาชีพ	- กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ - กระทรวงอุตสาหกรรม - กระทรวงแรงงาน	- จังหวัด - องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
4.2 การรายงานและติดตามประเมินผล	4.2.1 การสำรวจพื้นที่ที่ประสบภัยแล้ง ในระดับครัวเรือน หมู่บ้าน ตำบล อำเภอ ของจังหวัดที่ประสบภัยแล้ง ทั้งในด้านอุปโภคบริโภค และด้านเกษตรกรรม และการให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ประสบภัย	- กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย	- จังหวัด - องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
	4.2.2 จัดทำรายงานความเสียหายที่เกิดจากภัยแล้ง	- กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย	- จังหวัด - องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
	4.2.3 การติดตามประเมินผลการสงเคราะห์ผู้ประสบภัยและการฟื้นฟูบูรณะพื้นที่ประสบภัย	- กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย	- จังหวัด - องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
4.3 การเรียนรู้จากสถานการณ์ภัยแล้งที่เกิดขึ้น	4.3.1 การจัดทำสรุปบทเรียน ทั้งข้อดีและข้อที่ควรต้องปรับปรุงจากการบริหารจัดการภัยแล้ง	- กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย	- จังหวัด - องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
	4.3.2 ปรับปรุงและทบทวนระเบียบวิธีปฏิบัติในการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยแล้ง ให้เอื้ออำนวยต่อการปฏิบัติการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยได้อย่างมีประสิทธิผล	- กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย	- จังหวัด - องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ตารางที่ 3.7-4 ยุทธศาสตร์ที่ 4 การจัดการหลังการเกิดภัย (ต่อ)

มาตรการ	กิจกรรมหลัก	หน่วยงานหลัก	หน่วยงานสนับสนุน
4.4 การจัดทำแผนฟื้นฟูความมั่นคงของมนุษย์ ทั้งด้านการมีงานทำ คุณภาพชีวิต และสภาพจิตใจ	4.4.1 จัดโครงการฟื้นฟูสภาพจิตใจของผู้ประสบภัย	- จังหวัด - องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น - กรมสุขภาพจิต - กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์	- หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
	4.4.2 จัดหาอาชีพและการฝึกสอนอาชีพ เพื่อเป็นรายได้อีกทางหนึ่ง	- จังหวัด - องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น - กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ - กรมการจัดหางาน - กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน	- หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

บทที่ 4
การขับเคลื่อนแผนแม่บทไปสู่การปฏิบัติ

4.1 แนวทางการขับเคลื่อนแผนแม่บทป้องกันและบรรเทาภัยแล้ง

เพื่อให้การขับเคลื่อนแผนแม่บทป้องกันและบรรเทาภัยแล้งเกิดผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของแผน แนวทางดำเนินการ ประกอบด้วย

(1) การจัดทำแผนปฏิบัติการและงบประมาณ ระยะ 3 ปี ภายใต้แผนแม่บทป้องกันและบรรเทาภัยแล้ง อย่างบูรณาการจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง โดยกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย เป็นหน่วยงานประสานหลัก ซึ่งควรให้ความสำคัญในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1) การจัดลำดับความสำคัญของโครงการ ให้ความสำคัญกับโครงการที่สามารถดำเนินการได้อย่างเกิดผลโดยตรงและโดยทันทีต่อผู้ประสบภัย

2) สำหรับโครงการที่ต้องดำเนินการเชื่อมต่อกันระหว่างหน่วยงาน จึงจะเกิดประสิทธิผลต่อการป้องกันและให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยแล้ง ควรมีการประสานในลักษณะการแก้ไขปัญหาในภาพรวมที่เชื่อมต่อไปยังการแก้ไขปัญหาในพื้นที่ที่ประชาชนประสบภัยแล้ง เช่น การประกาศแจ้งเตือนภัยแล้งในฤดูแล้ง และการคาดการณ์ฝนทิ้งช่วงในฤดูฝน ที่ต้องส่งทอดข้อมูลเตือนภัยไปยังพื้นที่การเกษตร ทั้งในเขตชลประทาน และนอกเขตชลประทาน ชุมชนเมือง พื้นที่อุตสาหกรรมท่องเที่ยว และพื้นที่อุตสาหกรรมโรงงาน เพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับการป้องกันและลดผลกระทบที่จะเกิดขึ้นให้ได้มากที่สุด

(2) กลไกบริหารจัดการป้องกันและให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยแล้งของประเทศ ควรเป็นกลไกที่มีอยู่แล้วตามกฎหมาย คือ คณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ ซึ่งมีนายกรัฐมนตรีหรือรองนายกรัฐมนตรีซึ่งนายกรัฐมนตรีมอบหมาย เป็นประธาน และอธิบดีกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยเป็นเลขานุการฯ โดยมีการแต่งตั้งคณะอนุกรรมการเพื่อทำหน้าที่จัดทำแผนปฏิบัติการภายใต้แผนแม่บทฯ ขึ้น ดังรูปที่ 4.1-1

ทั้งนี้ ในการปฏิบัติการป้องกันและให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัย จำเป็นต้องมีการประสานการดำเนินงาน ร่วมกับคณะกรรมการ/คณะอนุกรรมการ/คณะทำงานต่าง ๆ ที่มีบทบาทหน้าที่บริหารจัดการภัยพิบัติทางธรรมชาติ รวมทั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการป้องกันและให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัย ทั้งในการป้องกันและลดผลกระทบ การเตรียมพร้อมรับภัย การจัดการในภาวะฉุกเฉิน และการจัดการหลังการเกิดภัย

คณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ (กปภ.ช.)	
องค์ประกอบ	**หน้าที่**
1. **ประธาน** - นายกรัฐมนตรีหรือรองนายกรัฐมนตรีที่ได้รับมอบหมาย 2. **รองประธาน** - รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย (คนที่ 1) - ปลัดกระทรวงมหาดไทย (คนที่ 2) 3. **กรรมการ** - ปลัดกระทรวงกลาโหม, ปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์, ปลัดกระทรวงคมนาคม, ปลัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, ปลัดกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ปลัดกระทรวงสาธารณสุข ผู้อำนวยการสำนักงบประมาณ ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ ผู้บัญชาการทหารสูงสุด ผู้บัญชาการทหารบก ผู้บัญชาการทหารเรือ ผู้บัญชาการทหารอากาศ เลขาธิการสภาความมั่นคงแห่งชาติ และผู้ทรงคุณวุฒิไม่เกินห้าคน ซึ่ง ครม. แต่งตั้ง - อธิบดีกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย	1. กำหนดนโยบายในการจัดทำแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ 2. พิจารณาให้ความเห็นชอบแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติก่อนเสนอ ครม. 3. บูรณาการพัฒนาระบบการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยระหว่างหน่วยงานของรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องให้มีประสิทธิภาพ 4. ให้คำแนะนำ ปรึกษาและสนับสนุนการปฏิบัติหน้าที่ 5. วางระเบียบเกี่ยวกับค่าตอบแทน ค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย 6. ปฏิบัติการอื่นใดตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้หรือกฎหมายอื่นหรือตามที่คณะรัฐมนตรีมอบหมาย

แต่งตั้ง

คณะทำงานจัดทำแผนปฏิบัติการและงบประมาณ ระยะ 3 ปี
ภายใต้แผนแม่บทป้องกันและบรรเทาภัยแล้ง

รูปที่ 4.1-1 กลไกบริหารจัดการป้องกันและให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยแล้ง

4.2 แหล่งที่มาของงบประมาณ

แหล่งงบประมาณที่จะดำเนินการตามแผนงานและมาตรการที่กำหนดไว้ในแผนฉบับนี้ประกอบด้วย

1) งบประมาณดำเนินการตามยุทธศาสตร์ที่ 1 ยุทธศาสตร์ที่ 2 และการเตรียมการเพื่อดำเนินการตามยุทธศาสตร์ที่ 3 มีแหล่งที่มาจาก 3 ส่วน คือ

(1) งบประมาณปกติของหน่วยงานส่วนกลาง (ระดับกระทรวง และระดับกรม) หน่วยงานต่าง ๆ ต้องเสนอขอตั้งงบประมาณปกติประจำปี เพื่อปฏิบัติงานด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยที่เป็นภารกิจของหน่วยงานที่จะดำเนินการรองรับมาตรการต่าง ๆ ตามที่กำหนดไว้ในแผนแม่บทป้องกันและบรรเทาภัยแล้ง โดยการนำแผน/โครงการตามแผนแม่บทฯ ไปจัดทำแผนปฏิบัติการและงบประมาณของหน่วยงานเพื่อนำเข้าบรรจุไว้ในแผนปฏิบัติราชการ 4 ปี และแผนปฏิบัติราชการประจำปีของหน่วยงานสำหรับเสนอขอตั้งงบประมาณต่อไป

(2) งบประมาณจังหวัดและงบประมาณของกลุ่มจังหวัด นอกเหนือจากแหล่งงบประมาณจากส่วนกลางตามข้อ (1) ยังมีแหล่งที่มาของงบประมาณจากงบประมาณจังหวัดและงบประมาณกลุ่มจังหวัด ซึ่งสามารถเสนอขอตั้งงบประมาณจากสำนักงบประมาณได้โดยตรง ตามพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการบริหารงานจังหวัดและกลุ่มจังหวัดแบบบูรณาการ พ.ศ. 2551 โดยการจัดทำแผนพัฒนาจังหวัด แผนพัฒนากลุ่มจังหวัด แผนปฏิบัติราชการประจำปีของจังหวัด แผนปฏิบัติราชการประจำปีของ

กลุ่มจังหวัด และคำของบประมาณของจังหวัดและกลุ่มจังหวัดตามกฎหมายว่าด้วยวิธีการงบประมาณ เพื่อให้จังหวัดและกลุ่มจังหวัดได้มีส่วนร่วมรับผิดชอบ ในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ในเขตพื้นที่รับผิดชอบตามเจตนารมณ์ที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550 ตามมาตรา 16 ดังนั้น การจัดสรรเงินงบประมาณจากจังหวัดและกลุ่มจังหวัด ที่เห็นความสำคัญของการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในเขตพื้นที่ สามารถเสนอขอตั้งงบประมาณและขอรับการจัดสรรงบประมาณจากรัฐบาลได้อีกแนวทางหนึ่ง

(3) **งบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและของกรุงเทพมหานคร** ตามพระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550 มาตรา 20 กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแห่งพื้นที่ (เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล และเมืองพัทยา) โดยผู้บริหารท้องถิ่นเป็นผู้อำนวยการท้องถิ่น รับผิดชอบและปฏิบัติหน้าที่ในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในเขตท้องถิ่นของตน และมาตรา 18 ให้นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดเป็นรองผู้อำนวยการจังหวัด มีหน้าที่ช่วยเหลือผู้อำนวยการจังหวัดในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย และปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่ผู้อำนวยการจังหวัดมอบหมาย

ตามมาตรา 32 ให้ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร เป็นผู้อำนวยการกรุงเทพมหานคร รับผิดชอบในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในเขตกรุงเทพมหานคร และตามมาตรา 33 กำหนดให้แผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยกรุงเทพมหานคร จะต้องมีแผนและขั้นตอนในการจัดหาวัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ และยานพาหนะ เพื่อใช้ในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

ดังนั้น อำนาจหน้าที่ในการเตรียมความพร้อมป้องกันภัย การบรรเทา การฟื้นฟูช่วยเหลือผู้ประสบภัย จึงเป็นภารกิจโดยตรงขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและกรุงเทพมหานคร โดยการเสริมสร้างขีดความสามารถของท้องถิ่นและกรุงเทพมหานครให้มีความเข้มแข็ง และมีความพร้อมในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย จึงเป็นเรื่องที่อยู่ในอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนจังหวัด และกรุงเทพมหานคร ที่จะต้องพิจารณาให้การสนับสนุนงบประมาณ เพื่อการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในเขตพื้นที่รับผิดชอบ โดยการจัดหาและสนับสนุนงบประมาณตามยุทธศาสตร์และกิจกรรมที่เกี่ยวข้องตามที่กำหนดไว้ในแผนแม่บทนี้

2) **งบประมาณดำเนินการตามยุทธศาสตร์ที่ 3 และยุทธศาสตร์ที่ 4** นอกจากใช้งบประมาณจากแหล่งที่มาตามข้อ 1) แล้ว การดำเนินการตามยุทธศาสตร์ที่ 3 และยุทธศาสตร์ที่ 4 ยังมีแหล่งงบประมาณดำเนินการจากอีก 2 ส่วน คือ

(1) **งบประมาณเพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติกรณีฉุกเฉิน** เมื่อเกิดภัยพิบัติแต่ละครั้งได้สร้างความสูญเสียเป็นจำนวนมาก รัฐบาลเห็นความจำเป็นในการให้ความช่วยเหลือโดยเร่งด่วน จึงได้กำหนดให้มีระเบียบกระทรวงการคลัง ว่าด้วยเงินทดรองราชการเพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติกรณีฉุกเฉิน พ.ศ. 2556 เพื่อวางหลักเกณฑ์สำหรับส่วนราชการที่มีหน้าที่ช่วยเหลือให้สามารถดำเนินการตามความจำเป็นและเหมาะสม โดยมุ่งหมายที่จะบรรเทาความเดือดร้อนเฉพาะหน้าของผู้ประสบภัยพิบัติในระหว่างที่ยังไม่ได้รับเงินงบประมาณรายจ่าย

(2) งบกลาง เป็นเงินงบประมาณที่ใช้สำหรับการฟื้นฟูความเสียหายที่เกิดจากสาธารณภัยด้านต่าง ๆ เช่น การฟื้นฟูโครงสร้างพื้นฐานที่เสียหาย การจัดหาที่อยู่อาศัย การประกอบอาชีพและการฟื้นฟูสภาพจิตใจ เป็นต้น เงินงบประมาณส่วนนี้จะพิจารณาให้การสนับสนุนจากโครงการที่จังหวัดส่งมาขอรับการสนับสนุน ซึ่งได้ผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติระดับอำเภอ (ก.ช.ภ.อ.) ซึ่งมีนายอำเภอเป็นประธาน และคณะกรรมการช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติระดับจังหวัด (ก.ช.ภ.จ.) ซึ่งมีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธานตามลำดับ ทั้งนี้ การให้ความช่วยเหลือโดยใช้งบกลางดังกล่าวให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์การให้ความช่วยเหลือตามที่คณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ (กปภ.ช.) กำหนด

ภาคผนวก

พื้นที่เสี่ยงภัยแล้ง

และหมู่บ้านประสบภัยแล้ง

ภาคเหนือ

รูปที่ ก-1 พื้นที่เสี่ยงภัยแล้งและหมู่บ้านประสบภัยแล้ง จังหวัดกำแพงเพชร

รูปที่ ก-2 พื้นที่เสี่ยงภัยแล้งและหมู่บ้านประสบภัยแล้งจังหวัดเชียงใหม่

รูปที่ ก-3 พื้นที่เสี่ยงภัยแล้งและหมู่บ้านประสบภัยแล้งจังหวัดเชียงราย

หมู่บ้านประสบภัยแล้งจังหวัดตาก
สัญลักษณ์
ตำแหน่งหมู่บ้านประสบภัยแล้ง
ที่ตั้งจังหวัด
ที่ตั้งอำเภอ
ถนนสายหลัก
แม่น้ำสายหลัก
ขอบเขตอำเภอ
ขอบเขตจังหวัด
พื้นที่เสี่ยงภัยแล้ง
เสี่ยงน้อยมาก
เสี่ยงน้อย
เสี่ยงปานกลาง
เสี่ยงมาก
แหล่งน้ำ
0 5 10 20 30 40 50 60
กม.
N
W
E
S
เชียงใหม่
ลำพูน
ลำปาง
จ.อุตรดิตถ์
จ.สุโขทัย
จ.พิษณุโลก
จ.เพชรบูรณ์
จ.กำแพงเพชร
จ.นครสวรรค์
จ.ชัยนาท
จ.อุทัยธานี
จ.ตาก
จ.ลำปาง
จ.ลำพูน
จ.เชียงใหม่
จ.ลำปาง
จ.ตาก
จ.ตาก
จ.ตาก

หมู่บ้านประสบภัยแล้งจังหวัดนครสวรรค์
สัญลักษณ์
ตำแหน่งหมู่บ้านประสบภัยแล้ง
ที่ตั้งจังหวัด
ที่ตั้งอำเภอ
ถนนสายหลัก
แม่น้ำสายหลัก
ขอบเขตอำเภอ
ขอบเขตจังหวัด
พื้นที่เสี่ยงภัยแล้ง
เสี่ยงน้อยมาก
เสี่ยงน้อย
เสี่ยงปานกลาง
เสี่ยงมาก
แหล่งน้ำ
0 5 10 20 30 40 50 60
กม.
N
S
E
W
จ.พิจิตร
จ.กำแพงเพชร
จ.ชัยนาท
จ.สิงห์บุรี
จ.อุทัยธานี
จ.ลพบุรี
อ.เพชรบูรณ์
อ.หนองบัว
อ.ไพศาลี
อ.ตากฟ้า
อ.ตาคลี
อ.ชุมแสง
อ.เก้าเลี้ยว
อ.บรรพตพิสัย
อ.โกรกพระ
อ.พยุหะคีรี
อ.ลาดยาว
อ.แม่วงก์
อ.แม่เปิน
อ.มโนรมย์
อ.วัดสิงห์
อ.สรรพยา
อ.ท่าตะโก
อ.ท่าตูม
อ.ท่าเรือ
อ.ท่าเรือ
อ.ท่าเรือ

รูปที่ ก-6 พื้นที่เสี่ยงภัยแล้งและหมู่บ้านประสบภัยแล้งจังหวัดน่าน

รูปที่ ก-7 พื้นที่เสี่ยงภัยแล้งและหมู่บ้านประสบภัยแล้งจังหวัดพะเยา

รูปที่ ก-8 พื้นที่เสี่ยงภัยแล้งและหมู่บ้านประสบภัยแล้งจังหวัดพิจิตร

รูปที่ ก-9 พื้นที่เสี่ยงภัยแล้งและหมู่บ้านประสบภัยแล้งจังหวัดพิษณุโลก

รูปที่ ก-10 พื้นที่เสี่ยงภัยแล้งและหมู่บ้านประสบภัยแล้งจังหวัดเพชรบูรณ์

รูปที่ ก-11 พื้นที่เสี่ยงภัยแล้งและหมู่บ้านประสบภัยแล้งจังหวัดแพร่

รูปที่ ก-12 พื้นที่เสี่ยงภัยแล้งและหมู่บ้านประสบภัยแล้งจังหวัดแม่ฮ่องสอน

หมู่บ้านประสบภัยแล้งจังหวัดลำปาง
สัญลักษณ์
ตำแหน่งหมู่บ้านประสบภัยแล้ง
ที่ตั้งจังหวัด
ที่ตั้งอำเภอ
เขตตำบลตลิ
แม่น้ำลายหลัก
ขอบเขตอำเภอ
ขอบเขตจังหวัด
พื้นที่เสี่ยงภัยแล้ง
เสี่ยงน้อยมาก
เสี่ยงน้อย
เสี่ยงปานกลาง
เสี่ยงมาก
แหล่งน้ำ
0 5 10 20 30 40 50 60
mi.
N
W
E
S
อ.วังเหนือ
อ.พะเยา
อ.งาว
อ.เมืองปาน
อ.เมืองลำปาง
อ.แจ้ห่ม
อ.เสริมงาม
อ.ลำพูน
อ.เกาะคา
อ.แม่ทะ
อ.ลี้
อ.ลี้
อ.ลี้

รูปที่ ก-14 พื้นที่เสี่ยงภัยแล้งและหมู่บ้านประสบภัยแล้งจังหวัดลำพูน

หมู่บ้านประสบภัยแล้งจังหวัดสุโขทัย
สัญลักษณ์
ตำแหน่งหมู่บ้านประสบภัยแล้ง
ที่ตั้งจังหวัด
ที่ตั้งอำเภอ
ถนนสายหลัก
แม่น้ำสายหลัก
ขอบเขตตำบล
ขอบเขตจังหวัด
พื้นที่เสี่ยงภัยแล้ง
เสี่ยงน้อยมาก
เสี่ยงน้อย
เสี่ยงปานกลาง
เสี่ยงมาก
แหล่งน้ำ
0 5 10 20 30 40 กม.
N
W
E
S
แพร่
ลำปาง
พิษณุโลก
กำแพงเพชร
อ.ตาก
อ.ศรีสัชนาลัย
อ.สวรรคโลก
อ.ศรีนคร
อ.ทุ่งเสลี่ยม
อ.ศรีสำโรง
อ.สวรรคโลก
อ.กงไกรลาศ
อ.สโมสร
อ.ศรีสัชนาลัย
อ.คีรีมาศ
อ.บ้านด่านลานหอย
อ.ศรีสัชนาลัย
อ.ศรีสัชนาลัย
อ.ศรีสัชนาลั

หมู่บ้านประสบภัยแล้งจังหวัดอุตรดิตถ์
สัญลักษณ์
ตำแหน่งหมู่บ้านประสบภัยแล้ง
ที่ตั้งจังหวัด
ที่ตั้งอำเภอ
ถนนสายหลัก
แม่น้ำสายหลัก
ขอบเขตอำเภอ
ขอบเขตจังหวัด
พื้นที่เสี่ยงภัยแล้ง
เสี่ยงน้อยมาก
เสี่ยงน้อย
เสี่ยงปานกลาง
เสี่ยงมาก
แหล่งน้ำ
0 5 10 20 30 40
กม.
N
S
W
E
น่าน
เลย
พิษณุโลก
อ.ท่าปลา
อ.ลับแล
อ.ตรอน
อ.ฟากท่า
อ.ท่าปาด
อ.ท่าแฝก
อ.ตรีนรส
อ.ตรีนรส
อ.ตรีนรส
อ.พิชัย
อ.ลาดยาว
อ.ลาดยาว
อ.ลาดยาว

รูปที่ ก-17 พื้นที่เสี่ยงภัยแล้งและหมู่บ้านประสบภัยแล้งจังหวัดอุทัยธานี

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

รูปที่ ก-18 พื้นที่เสี่ยงภัยแล้งและหมู่บ้านประสบภัยแล้งจังหวัดกาฬสินธุ์

รูปที่ ก-19 พื้นที่เสี่ยงภัยแล้งและหมู่บ้านประสบภัยแล้งจังหวัดขอนแก่น

รูปที่ ก-20 พื้นที่เสี่ยงภัยแล้งและหมู่บ้านประสบภัยแล้งจังหวัดชัยภูมิ

หมู่บ้านประสบภัยแล้งจังหวัดนครราชสีมา
สัญลักษณ์
ตำแหน่งหมู่บ้านประสบภัยแล้ง
ที่ตั้งจังหวัด
ที่ตั้งอำเภอ
ถนนสายหลัก
แม่น้ำสายหลัก
ขอบเขตอำเภอ
ขอบเขตจังหวัด
พื้นที่เสี่ยงภัยแล้ง
เสี่ยงน้อยมาก
เสี่ยงน้อย
เสี่ยงปานกลาง
เสี่ยงมาก
แหล่งน้ำ
0 5 10 20 30 40 50 60
กม.
N
S
E
W
จ.ชัยภูมิ
จ.บุรีรัมย์
จ.สุรินทร์
จ.ศรีสะเกษ
จ.อุบลราชธานี
จ.ยโสธร
จ.ขอนแก่น
จ.มหาสารคาม
จ.ร้อยเอ็ด
จ.ชัยภูมิ
จ.นครนายก
จ.ปราจีนบุรี
อ.ปักธงชัย
อ.ด่านขุนทด
อ.สีคิ้ว
อ.สูงเนิน
อ.ปากช่อง
อ.ครบุรี
อ.ลำนารายณ์
อ.ชุมพวง
อ.โนนสูง
อ.ห้วยแถลง
อ.พิมาย
อ.ประทาย
อ.ปากเพรียว
อ.เทพารักษ์
อ.ขามสะแกแสง
อ.บัวใหญ่
อ.ลำปลายมาศ
อ.ชำนิ
อ.ลำดวน
อ.ศรีมหาโพธิ
อ.ศรีมโนรมย์
อ.ชุมแสง
อ.ตาคลี
อ.ท่าตูม
อ.เมืองปราจีนบุรี
อ.ศรีมหาโพธิ
อ.ท่าตูม
อ.เมืองนครนายก
อ.ปากพลี
อ.องครักษ์
อ.เมืองสระแก้ว
อ.วังน้ำเขียว
อ.วังสมบูรณ์
อ.ตาพระยา
อ.เขาฉกรรจ์
อ.คลองหาด
อ.เมืองสระบุรี
อ.เมืองลพบุรี
อ.เมืองชัยนาท
อ.เมืองสิงห์บุรี
อ.เมืองอุทัยธานี
อ.เมืองนครสวรรค์
อ.เมืองพิจิตร
อ.เมืองพิษณุโลก
อ.เมืองเพชรบูรณ์
อ.เมืองเลย
อ.เมืองหนองบัวลำภู
อ.เมืองอุดรธานี
อ.เมืองสกลนคร
อ.เมืองนครพนม
อ.เมืองมุกดาหาร
อ.เมืองอุบลราชธานี
อ.เมืองยโสธร
อ.เมืองร้อยเอ็ด
อ.เมืองมหาสารคาม
อ.เมืองขอนแก่น
อ.เมืองชัยภูมิ
อ.เมืองบุรีรัมย์
อ.เมืองสุรินทร์
อ.เมืองศรีสะเกษ

รูปที่ ก-22 พื้นที่เสี่ยงภัยแล้งและหมู่บ้านประสบภัยแล้งจังหวัดนครพนม

รูปที่ ก-23 พื้นที่เสี่ยงภัยแล้งและหมู่บ้านประสบภัยแล้งจังหวัดบึงกาฬ

รูปที่ ก-24 พื้นที่เสี่ยงภัยแล้งและหมู่บ้านประสบภัยแล้งจังหวัดบุรีรัมย์

รูปที่ ก-25 พื้นที่เสี่ยงภัยแล้งและหมู่บ้านประสบภัยแล้งจังหวัดมหาสารคาม

รูปที่ ก-26 พื้นที่เสี่ยงภัยแล้งและหมู่บ้านประสบภัยแล้งจังหวัดมุกดาหาร

รูปที่ ก-27 พื้นที่เสี่ยงภัยแล้งและหมู่บ้านประสบภัยแล้งจังหวัดยโสธร

รูปที่ ก-28 พื้นที่เสี่ยงภัยแล้งและหมู่บ้านประสบภัยแล้งจังหวัดเลย

รูปที่ ก-29 พื้นที่เสี่ยงภัยแล้งและหมู่บ้านประสบภัยแล้งจังหวัดสุรินทร์

ภาคกลาง

และภาคตะวันตก

รูปที่ ก-30 พื้นที่เสี่ยงภัยแล้งและหมู่บ้านประสบภัยแล้งจังหวัดกาญจนบุรี

รูปที่ ก-31 พื้นที่เสี่ยงภัยแล้งและหมู่บ้านประสบภัยแล้งจังหวัดชัยนาท

รูปที่ ก-32 พื้นที่เสี่ยงภัยแล้งและหมู่บ้านประสบภัยแล้งจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

รูปที่ ก-33 พื้นที่เสี่ยงภัยแล้งและหมู่บ้านประสบภัยแล้งจังหวัดเพชรบุรี

ภาคตะวันออก

และภาคใต้

รูปที่ ก-34 พื้นที่เสี่ยงภัยแล้งและหมู่บ้านประสบภัยแล้งจังหวัดจันทบุรี

รูปที่ ก-35 พื้นที่เสี่ยงภัยแล้งและหมู่บ้านประสบภัยแล้งจังหวัดฉะเชิงเทรา

รูปที่ ก-36 พื้นที่เสี่ยงภัยแล้งและหมู่บ้านประสบภัยแล้งจังหวัดตราด

รูปที่ ก-37 พื้นที่เสี่ยงภัยแล้งและหมู่บ้านประสบภัยแล้งจังหวัดนครนายก

รูปที่ ก-38 พื้นที่เสี่ยงภัยแล้งและหมู่บ้านประสบภัยแล้งจังหวัดปราจีนบุรี

รูปที่ ก-39 พื้นที่เสี่ยงภัยแล้งและหมู่บ้านประสบภัยแล้งจังหวัดภูเก็ต

ด่วนที่สุด

ที่ กษ ๐๒๑๒/๙๓๕

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
ถนนราชดำเนินนอก กรุงเทพฯ ๑๐๒๐๐

๑๖ มีนาคม ๒๕๕๘

เรื่อง แผนแม่บทป้องกันและบรรเทาภัยแล้ง

เรียน เลขาธิการคณะรัฐมนตรี

อ้างถึง หนังสือสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ด่วนที่สุด ที่ นร ๐๕๐๖/ว(ล) ๘๐๗๑ ลงวันที่ ๙ มีนาคม ๒๕๕๘

ตามที่สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีขอให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เสนอความเห็นในส่วนที่เกี่ยวข้องเพื่อประกอบการพิจารณาของคณะรัฐมนตรี ประเด็นความเห็นเรื่อง แผนแม่บทป้องกันและบรรเทาภัยแล้ง ความละเอียดแจ้งแล้ว นั้น

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์พิจารณาแล้ว ขอเรียนดังนี้

๑. แผนแม่บทป้องกันและบรรเทาภัยแล้ง ได้กำหนดยุทธศาสตร์ไว้สอดคล้องกับแนวทางการลดความเสี่ยงจากสาธารณภัย ซึ่งเน้นการป้องกันและลดผลกระทบจากภัยแล้ง รวมทั้งได้กำหนดมาตรการ กิจกรรมที่จะดำเนินการภายใต้แผนแม่บทไว้อย่างชัดเจน ดังนั้น จึงเห็นควรให้ความเห็นชอบหลักการแผนแม่บทป้องกันและบรรเทาภัยแล้ง ตามที่กระทรวงมหาดไทยเสนอ เพื่อใช้เป็นแผนหลักในการบริหารจัดการภัยแล้งของประเทศอย่างเป็นระบบ และเป็นกรอบในการบูรณาการทำงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนต่อไป

๒. การจัดทำแผนปฏิบัติการและงบประมาณ ระยะ ๓ ปี ภายใต้แผนแม่บทฯ ดังกล่าวเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนแผนแม่บทฯ ดังนั้น จึงเห็นควรให้ความสำคัญเรื่องการบูรณาการในการจัดทำแผนงาน/โครงการของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อรองรับยุทธศาสตร์ที่กำหนดไว้ในแผนแม่บท และควรจัดสรรงบประมาณในการดำเนินงานแผนงาน/โครงการตามแผนปฏิบัติการฯ นอกเหนือจากงบปกติของหน่วยงาน เพื่อให้การขับเคลื่อนแผนแม่บทฯ เกิดผลที่เป็นรูปธรรม

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาดำเนินการต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(นายปีติพงศ์ พึ่งบุญ ณ อยุธยา)
รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

สำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
สำนักแผนงานและโครงการพิเศษ
โทร./โทรสาร ๐-๒๖๒๙-๙๖๖๐

ด่วนที่สุด

ที่ นร ๐๗๐๖/๔๐๕

สำนักงบประมาณ
ถนนพระรามที่ ๖ กรุงเทพฯ ๑๐๔๐๐

๑๖ มีนาคม ๒๕๕๘

เรื่อง แผนแม่บทป้องกันและบรรเทาภัยแล้ง

เรียน เลขาธิการคณะรัฐมนตรี

อ้างถึง หนังสือสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ด่วนที่สุด ที่ นร ๐๕๐๖/๘๙๐๘ ลงวันที่ ๑๓ มีนาคม ๒๕๕๘

ตามหนังสือที่อ้างถึง สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีขอให้สำนักงบประมาณเสนอความเห็นในส่วนที่เกี่ยวข้องเพื่อประกอบการพิจารณาของคณะรัฐมนตรี กรณีคณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ ได้เสนอ เรื่อง แผนแม่บทป้องกันและบรรเทาภัยแล้ง ให้คณะรัฐมนตรีพิจารณา ดังนี้

๑. อนุมัติแผนแม่บทป้องกันและบรรเทาภัยแล้งเพื่อใช้เป็นกรอบแนวทางในการป้องกันแก้ไขปัญหาและบริหารจัดการภัยแล้ง และเป็นแผนสนับสนุนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๘

๒. ให้กระทรวง กรม จังหวัด อำเภอ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน มูลนิธิ และองค์กรการกุศล ถือปฏิบัติตามแผนแม่บทการป้องกันและบรรเทาภัยแล้ง

ความละเอียดแจ้งแล้ว นั้น

สำนักงบประมาณพิจารณาแล้วขอเรียนว่า เพื่อให้ประเทศไทยมีเครื่องมือในการป้องกันและแก้ไขปัญหาภัยแล้งอย่างบูรณาการและมีประสิทธิภาพอย่างยั่งยืน จึงเห็นสมควรที่คณะรัฐมนตรีจะพิจารณาให้ความเห็นชอบแผนแม่บทป้องกันและบรรเทาภัยแล้ง ตามที่คณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ (ก.ป.ภ.ช.) เสนอ ทั้งนี้ ขอให้กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ซึ่งเป็นหน่วยงานประสานหลัก จัดทำแผนการปฏิบัติงานและแผนการใช้จ่ายงบประมาณ ระยะ ๓ ปี ภายใต้แผนแม่บทป้องกันและบรรเทาภัยแล้ง โดยมีการบูรณาการระหว่างหน่วยงานเพื่อให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างเป็นรูปธรรม รวมทั้งมีกลไกในการติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานและการใช้จ่าย และมีการทบทวนแผนการปฏิบัติงานฯ ดังกล่าว เพื่อนำข้อมูลไปปรับปรุงการดำเนินงาน ให้มีความเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพข้อเท็จจริงของสถานการณ์ ตลอดจน

/เพื่อให้...

เพื่อให้การขับเคลื่อนแผนแม่บทป้องกันและบรรเทาภัยแล้งบรรลุวัตถุประสงค์ต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดนำเสนอความเห็นประกอบการพิจารณาของคณะรัฐมนตรีต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(นายสมศักดิ์ โชติรัตนะศิริ)

ผู้อำนวยการสำนักงบประมาณ

สำนักจัดทำงบประมาณด้านความมั่นคง ๑

โทร. ๐ ๒๒๗๓ ๙๐๔๖

โทรสาร ๐ ๒๒๗๓ ๙๒๓๓

ที่ นร ๑๑๑๔/ ๑๙๙๙

สำนักงานคณะกรรมการ
พัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
๙๖๒ ถนนกรุงเกษม กรุงเทพฯ ๑๐๑๐๐

๙ มีนาคม ๒๕๕๘

เรื่อง แผนแม่บทป้องกันและบรรเทาภัยแล้ง

เรียน เลขาธิการคณะรัฐมนตรี

อ้างถึง หนังสือสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ด่วนที่สุด ที่ นร ๐๕๐๖/ว(ล) ๘๐๗๑ ลงวันที่ ๙ มีนาคม ๒๕๕๘

ตามหนังสือที่อ้างถึง สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ได้ส่งเรื่อง แผนแม่บทป้องกันและบรรเทาภัยแล้ง มาให้สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เพื่อเสนอความเห็นประกอบการพิจารณาของคณะรัฐมนตรี ความละเอียดแจ้งแล้ว นั้น

สำนักงานฯ ได้พิจารณาแล้วมีความเห็นดังนี้

๑. เห็นควรให้ความเห็นชอบแผนแม่บทป้องกันและบรรเทาภัยแล้ง ตามที่คณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยเสนอ เนื่องจากมีความสอดคล้องกับแนวทางตามแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ ที่ได้ให้ความสำคัญกับการจัดการน้ำอย่างบูรณาการ ทั้งการจัดหาน้ำ การป้องกันและเตือนภัยน้ำแล้งและน้ำท่วม และจะช่วยในการลดผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ที่คาดว่าจะมีความรุนแรงขึ้นในอนาคต ซึ่งจะทำให้เกิดปัญหาน้ำแล้งซ้ำซากในบางพื้นที่ รวมถึงพื้นที่ที่ประสบปัญหาภัยแล้งขยายตัวกว้างขึ้น นอกจากนั้น แผนแม่บทฯ ที่เสนอมีความครอบคลุมทั้งการป้องกันและการลดผลกระทบ การเตรียมพร้อมรับมือ การจัดการในภาวะฉุกเฉิน และการจัดการหลังเกิดภัย โดยที่ทุกภาคีที่เกี่ยวข้องเข้าไปมีส่วนร่วม นอกจากนั้น ยังมีการส่งเสริมให้มีการเรียนรู้ในเรื่องการจัดการภัยแล้งในสถานศึกษา สถานประกอบการ และพื้นที่ที่เสี่ยงต่อการเกิดภัยแล้งด้วย

๒. เห็นควรมอบหมายให้กระทรวงมหาดไทย ประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและภาคีการพัฒนาในการจัดทำแผนปฏิบัติการให้สอดคล้องกับแผนแม่บทฯ เพื่อสามารถนำไปสู่การปฏิบัติให้เหมาะสมกับพื้นที่ตามสภาพภูมิสังคมอย่างมีเอกภาพและบูรณาการ

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา

ขอแสดงความนับถือ

(นายอาคม เติมพิทยาไพสิฐ)
เลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

สำนักวางแผนการเกษตร ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม
โทร. ๐-๒๒๘๐-๔๐๘๕ ต่อ ๒๕๐๑ โทรสาร ๐-๒๒๘๐-๐๘๙๒
E-mail: surachai@nesdb.go.th